

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1171

26. RUJNA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Važan korak za Hrvate u Beogradu

**Počelo učenje
hrvatskog jezika**

SADRŽAJ

6

»Veliko srpsko narodno veselje«
SRS-a u Hrtkovcima
**»Pokušaj
zastrašivanja«
i »obnavljanje trauma«**

10

Izložba o srpskim i hrvatskim pjevačkim društvima u Srijemskoj Mitrovici
**Doprinos dva naroda
kulturnom životu**

12

Veljko Milić, odvjetnik, pravnik
NDNV-a, ekspert za medijsko pravo
**Novinari su prvi
i osnovni korektiv**

20

Gastronomska manifestacija CROZ
kuhinje Vojvodine u Petrovaradinu
**Okusi od Niša
do Tavankuta**

26

Kvaliteta sjemena kukuruza
**Što je donijela praksa
i kako odabrati
pravi hibrid?**

30

Vojvođanski Hrvati
na Vinkovačkim jesenima
**Bunjevačko kolo
i Nazor u prijestolnici
tradicijske kulture**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

• (novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
• (novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
• (novinar)

• Jelena Dulić Bako
• (novinarka)
• Suzana Darabašić
• (novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

• Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

• Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

• Mirjana Trkulja
• (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• (distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

• Branimir Kuntić
• **TELEFON:** ++381 24/55-33-55;
• ++381 24/55-15-78;
• ++381 24/53-51-55
• **TEKUĆI RAČUN:** 325950060001449230
• **E-MAIL:** ured@hrvatskarijec.rs
• **WEB:** www.hrvatskarijec.rs
• **TISAK:** Rotografika d.o.o., Subotica
• List je upisan u Registar javnih glasila
• Agencije za privredne registre Republike Srbije
• pod registarskim brojem: NV000315
• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija
• u publikaciji Biblioteka
• Matice srpske, Novi Sad
• 32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Hrtkovci – ponovo

Vojislav Šešelj u Hrtkovcima je 6. svibnja 1992. godine u svom govoru pozvao na protjerivanje Hrvata iz tog sela, zbog čega mu se kasnije sudilo pred Međunarodnim sudom za rane zločine u Dean Haagu. Isti taj Vojislav Šešelj 2018. godine u centru je Hrtkovaca kupio kuću na kojoj se ističu natpisi »Kuća Vojislava Šešelja« i »Srpska radikalna stranka«. Jedan srijemskomitrovički portal toj kući prikačio je epitet najružnije kuće u Srijemu zbog njenog kičastog izgleda. Za malobrojne Hrvate koji su ostali u Hrtkovcima od tog kičeraja kuća ima drugačiju i dublju simboliku. I traumu.

Pokušaj održavanja mitinga u Hrtkovcima baš na 6. svibnja 2018. godine policija je zabranila. Ali 2025. godina nije isto što i 2018. godine, odnos prema Vojislavu Šešelju nije isti, pa se u Hrtkovcima dogodilo »Veliko srpsko narodno veselje« s Vojislavom Šešeljem kao glavnim akterom narodnog slavlja, a sve uz direktan prijenos na jednoj televiziji. I poruku da je kuću u Hrtkovcima kupio u inat i da će svakog rujna tamo biti proslava srpskog jedinstva. Doduše, ovoga puta bez poruke da u Srijemu nema mjesta za Hrvate.

Ali te 1992. godine shvaćena je poruka i do početka kolovoza iz Hrtkovaca se iselilo 450 hrvatskih i nacionalno mješovitih obitelji. A službena vlast mjesecima se pravila mrtva, gluha i slijepa. Sve dok je mogla ignorirati apele beogradskih intelektualaca i Hrtkovčana nehrvata. Kada je konačno odlučila uvesti red, bilo je (pre)kasno. Bilo je iseljeno više od polovice hrvatskih obitelji.

Vraćamo li se to nakon više od tri desetljeća unatrag?

Z. V.

Jačanje suradnje i podrške

U Zagrebu je prošlog tjedna održan sastanak Glavnog odbora Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, na kojem je sudjelovala i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji te saborska zastupnica **Jasna Vojnić**.

U središtu razgovora našla su se ključna pitanja koja se odnose na položaj i prava pripadnika ove zajednice koji danas žive u Hrvatskoj. Vojnić je ovom prilikom izrazila punu podršku radu, viziji i nastojanjima Zajednice. Predsjednik Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata **Ivo Martinović** izrazio je zadovoljstvo posjetom Jasne Vojnić.

»Skupa smo konstatali da su naše dosadašnje prakse i prekogranične suradnje s našim institucijama iznimno važne i osnažuju našu zajednicu te da ih trebamo održati i još više intenzivirati. Bilo bi lijepo da jednu zajedničku sjednicu predsjedništva hrvatskih institucija u Vojvodini i Glavnog odbora Zajednice jedne godine održimo u Hrvatskoj, a jedne godine i mi budemo gosti kod hrvatskih institucija u Srbiji«, kazao je Martinović.

Na sastanku je posebna pažnja posvećena problemu ostvarivanja prava na mirovine za članove zajednice, kao i osudi nedavnih incidenata u Hrtkovcima. Poseban naglasak stavljen je na aktualnu situaciju unutar hrvatske zajednice u Srbiji.

»Svjesni smo trenutne situacije koju proživljava naša zajednica u Srbiji i pritisaka kojima je ona svakodnevno izložena kroz medije, ali na žalost i fizičkih prijetnji i nasilja koji su se ovih dana opet mogli čuti i vidjeti u Hrtkovcima. Sve to govori da 30 godina otkako su bili izloženi najgrubljem teroru još uvijek moraju živjeti u strahu, a što ponovno rezultira depresijom i apatijom unutar naše zajednice. Uvijek komuniciramo da se ne želimo miješati u rad i prijeptore unutar naših zajednica u Srbiji, no šaljemo jasnu poruku kako želimo dati svoj doprinos u ponovnom uspostavljanju zdravog dijaloga unutar naše zajednice u Srbiji«, istaknuo je Martinović.

Razmatrani su i planirani programi u području poljoprivrede i socijalne politike koji bi trebali pridonijeti unaprjeđenju životnih uvjeta članova zajednice, kao i tekući projekti Hrvatskog nacionalnog vijeća. Tijekom sastanka naglašena je važnost snažnijeg uključivanja Zajednice protjeranih Hrvata u rad Koordinacije Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Sudionici su zaključili da su povezivanje, zajedništvo i izgradnja snažne mreže podrške ključni za daljnji napredak, očuvanje identiteta i stabilnost zajednice.

M. V. R.

Najavljen novi zakon o legalizaciji objekata

Državni dužnosnici, predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** i ministrica građevinarstva **Aleksandra Sofronijević** najavili su novi zakon koji bi trebao riješiti problem legalizacije objekata i zaustaviti nelegalnu gradnju u Srbiji. Poručeno je da će legalizacija ići brzo i da će biti jeftina, prenose mediji.

S druge strane, poruka države je da je ovo posljednja šansa da se ti objekti legaliziraju, jer će zakon predviđati stroge mjere protiv buduće bespravne gradnje. Taj problem se, međutim, neće rješavati rušenjem, već će svaki novi nelegalni objekt automatski prijeći u vlasništvo države.

Novi zakon pod nazivom »Konačno svoji na svome« trebao bi ubrzati proceduru legalizacije oko 4,8 milijuna nelegalnih objekata u Srbiji, a njegovo stupanje na snagu očekuje se već tijekom listopada ove godine.

Predsjednik Vučić naglasio je da će legalizacija za oko 70 posto objekata u Srbiji iznositi svega 100 eura, a da će za najskuplji stan na Terazijama od 200 kvadrata iznositi 1.000 eura.

Danas podsjeća da problem s nelegalnim objektima desetljećima postoji u Srbiji, da je prvi zakon o legalizaciji donesen 1997. ali da se, umjesto da se smanjuje, samo širi. Devedesetih godina bilo je nekoliko stotina tisuća neriješenih predmeta legalizacije, a danas ih ima gotovo pet milijuna.

Od 2003., pa preko 2006., zatim 2009., 2011., 2013., 2015., 2018., pa preko 2020. i 2023. godine do danas usvajane su izmjene i donošeni novi zakoni, ali problem nije riješen. Određena rješenja koja su ranije usvajana izazvala su pravne sporove, pa je tako Ustavni sud Srbije 2012. presudio da ključni dijelovi tadašnjeg zakona nisu u suglasnosti s Ustavom jer je uspostavljen dvojni režim, odnosno redovita procedura za one koji grade legalno

naspram izvanredne naknadne legalizacije za one koji su gradili nelegalno, što je, prema njihovoj ocjeni, narušilo načelo jednakosti građana.

Sud je tada zaključio da takve povlastice za nelegalne graditelje krše ustavnu jednakost, jer su građani koji su poštovali proceduru bili dovedeni u nepovoljniji položaj.

J. D.

Natječaj za odgajivački program u stočarstvu

Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo raspisalo je 17. rujna natječaj za raspodjelu sredstava iz godišnjeg Programa mjera za provođenje odgajivačkog programa u stočarstvu u AP Vojvodini za 2025. godinu.

Za ove namjene predviđen je iznos od 40 milijuna dinara, od čega će 36,9 milijuna biti usmjereno na provođenje mjera u govedarstvu, svinjogojstvu, ovčarstvu i kozarstvu, peradarstvu te kod kopitara. Prema programu, 90 posto sredstava namijenjeno je radu osnovnih odgajivačkih organizacija i organizacija s posebnim ovlaštenjima, dok će regionalne odgajivačke organizacije raspolažati s

preostalih 10 posto. Dodatnih tri milijuna dinara bit će izdvojeno za poslove kontrole provođenja programa. Pravo na korištenje poticaja imaju odgajivačke organizacije i organizacije s posebnim ovlaštenjima s teritorija Vojvodine koje ispunjavaju uvjete predviđene Zakonom o stočarstvu. Natječajna dokumentacija podnosi se zaključno sa 6. listopada 2025. godine. O dodjeli sredstava odlučivat će komisija koju obrazuje pokrajinski tajnik, a konačnu odluku donosi sam tajnik. Tekst natječaja i prijava dostupni su na službenoj internetskoj stranici Tajništva.

I. U.

»Veliko srpsko narodno veselje« SRS-a u Hrtkovcima

»Pokušaj zastrašivanja« i »obnavljanje trauma«

Na događaj u organizaciji Srpske radikalne stranke, u mjestu iz kojeg su 90-ih protjerivani Hrvati, reagirali su zastupnica u Hrvatskom saboru iz Srbije Jasna Vojnić i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini

U povodu državnog praznika Dana srpskog jedinstva, slobode i nacionalne zastave prošloga tjedna (16. rujna) Srpska radikalna stranka u Hrtkovcima je organizirala »Veliko srpsko narodno veselje«. Proslava SRS-a, koju je prenosila televizija *Informer*, održana je u kući u Hrtkovcima koju je predsjednik te stranke **Vojislav Šešelj** kupio 2018. godine i u kojoj su ranije održavani otadžbinski kongresi SRS-a. Uz Šešelja i urednika televizije *Informer* **Dragana J. Vučićevića**, događaju su, prema izvješću tog medija, nazočili i funkcioneri SRS-a **Vjerica Radeta** i **Andrijana Arnautović**, ministar za ljudska i manjinska prava **Demo Berisha**, kao i zastupnik SNS-a **Dejan Bulatović** i potpredsjednik PUPS-a **Stefan Krkobabić**.

Vojislav Šešelj u programu uživo je rekao da srpski radikali slave srpski praznik, te da ga je iznenadio broj gostiju.

»Mi smo tradicionalni veliki srpski domaćini i patriote. Srpsko jedinstvo nam je najpotrebnije, srpski neprijatelji žele nas razjediniti i međusobno posvađati. Ne žale novca da to postignu. Mi se tome moramo suprotstaviti svim sredstvima i uspjeh ćemo u tome. Ovdje se srbuje i srbovat će se, a Velika Srbija je radikalna zakletva«, rekao je Šešelj za TV *Informer* iz Hrtkovaca.

Vojnić: Hrtkovci – simbol stradanja Hrvata

Događaj u Hrtkovcima u organizaciji SRS-a sutradan, 17. rujna, osudila je zastupnica u Hrvatskom saboru iz Srbije **Jasna Vojnić**.

»Smatram da izbor Hrtkovaca kao mjesta održavanja ove sramotne manifestacije, nazvane 'velikim narodnim veseljem', nije slučajna, već duboko provokativan i uvredljiv za hrvatsku zajednicu u Srbiji. Ovaj skup predstavlja ismijavanje svih žrtava, ali i pokušaj zastrašivanja Hrvata koji ondje i danas žive«, navela je Vojnić u svojem priopćenju.

Vojnić je ukazala i da su Hrtkovci postali simbol stradanja Hrvata 90-ih godina prošlog stoljeća jer su se upravo u tom mjestu prije više od 30 godina dogodili progoni,

prijetnje i prisilno iseljavanje Hrvata – za što je Vojislav Šešelj pravomoćno osuđen u Haagu.

»Dodatno zabrinjava činjenica da je događaj izravno prenosila Televizija *Informer*, čime se toj poruci daje legitimitet i prostor u medijima. Time se ne samo normalizira govor mržnje, već se omogućuje i njegovo daljnje širenje, zbog čega apeliramo na sve medije da ne daju prostor retorici devedesetih. Također, želim vjerovati da provale koje su se dogodile pripadnicima naše zajednice u Hrtkovcima nisu u izravnoj vezi, niti u svrhu širenja straha samo dan prije organiziranog skup«, navela je ona.

Vojnić je pozvala institucije Srbije »da se jasno ograde od ovog događaja i da poduzmu konkretne korake u zaštiti dostojanstva žrtava, ali i ustavom zajamčenih prava svih nacionalnih manjina«.

»Hrvati u Srbiji žele živjeti ravnopravno, dostojanstveno i u međusobnom poštovanju sa svim građanima ove zemlje. Naša je trajna želja doprinositi izgradnji društva utemeljena na toleranciji, dijalogu i međusobnom uvažavanju«, zaključila je Vojnić.

DSHV: Protiv obnavljanja trauma

Reagirajući na događaj u organizaciji SRS-a u Hrtkovcima, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini je u svojoj objavi na Facebooku istaknuo kako su »snažno protiv obnavljanja trauma i novih podjela«, ističući kako ih »posebno brine javno djelovanje pojedinaca koji su u prošlosti pravomoćno osuđeni za zločine nad civilnim stanovništvom – osobito Hrvatima – tijekom ratnih godina 1990-ih, te koji još uvijek bez sankcija i etičkog osjećaja odgovornosti u medijima i javnim istupima šire govor mržnje i političku netrpeljivost«.

»U tom smislu, ne možemo u DSHV-u ostati nijemi pred činjenicom da se u različitim prostorima javnosti učestalo afirmira i Vojislav Šešelj, politička osobnost uz čije je ime vezano etničko motivirano nasilje i raspirivanje nacionalne mržnje u to vrijeme, a danas nastupa s pozicija povijesnog revizionizma, nijeće postojanje zločina, a političkog prvaka hrvatske zajednice i predsjednika

DSHV-a **Tomislava Žigmanova** naziva, posve pogrešno i netočno, 'okorelim ustašom', navodi se.

DSHV drži da svaki narod ima pravo slaviti svoje nacionalno važne datume iz povijesti, »no 'narodno veselje' u Hrtkovcima u organizaciji Srpske radikalne stranke – mjestu koje je postalo sinonim za protjerivanje hrvatskog stanovništva iz Vojvodine s početka 1990-ih – ne razumijevamo samo kao provokaciju, već i kao duboko nemoralnu gestu, koja ranjava kolektivno pamćenje i izranja kao brana za svako istinsko pomirenje«.

»Uvjereni smo da njegovo djelovanje, naročito u simbolički i emocionalno osjetljivim prostorima poput Hrtkovaca, ne donosi ni mir ni pravdu, već obnavlja traume i proizvodi nove podjele«, dodaje se.

Kako se ističe, dodatnu zabrinutost izaziva i prisustvo ministra Deme Berisha na ovom događaju »čije je institucionalno poslanje upravo promicanje međunarodnog razumijevanja i zaštite prava nacionalnih manjina«.

DSHV i nadalje ostaje čvrsto opredijeljen za kulturu sjećanja bez stvaranja novih podjela, za politiku nenasilja i pomirenja, izgradnju povjerenja i stabilnih suradničkih odnosa između hrvatskog i srpskog naroda, zaključuje se.

Podsjetimo, 6. svibnja 1992. u Hrtkovcima je održan miting SRS-a na kojem je Vojislav Šešelj tijekom svog govora prozvao imenom i prezimenom sedamnaest mjesnih Hrvata i označio ih kao one koji moraju iseliti. Upravo zbog tog govora Šešelj je pred Mehanizmom za međunarodne kaznene sudove u Haagu 2018. osuđen za poticanje progona, deportacije i nehumana djela (prisilno preseljenje) nesrpskog stanovništva. Izrečena mu je kazna od deset godina zatvora, ali mu je u tu kaznu

uračunato vrijeme koje je proveo u pritvoru (od 2003. do 2014).

Berisha: U Hrtkovcima kao privatna osoba

Ministar za ljudska i manjinska prava Demo Berisha je dva dana kasnije u razgovoru za *Insajder* kazao kako je na skupu u Hrtkovcima bio kao privatna osoba, a ne kao dužnosnik Vlade te da ne vidi razlog za uznemirenje.

»Vidim da je taj događaj mnoge ljude uznemirio, ali ne vidim potrebu iz prostog razloga što je taj događaj bio na privatnom imanju, u privatnoj kući i vrijeme koje sam proveo tamo uopće nije nešto značajno, jer sam možda manje od sat vremena bio. Podršku bih dao svakome u ovoj državi tko bi pozvao, pošto je to bio Dan zastave, u tom trenutku svakoj organizaciji, ne samo Srpskoj radikalnoj stranci«, naveo je Berisha, dodajući kako se tamo nije našao zbog Šešelja, već zbog samog događaja.

Na pitanje *Insajdera* što misli kako su se zbog njegovog odlaska na mjesto koje predstavlja simbol ratnog stradanja osjetili sugrađani Hrvati, Berisha navodi da nije siguran što se tom događaju pridaje toliki značaj.

»Zašto ne odete malo da vidite što se dogodilo zadnjih mjesec dana kada je bila utakmica u Hrvatskoj i kako se Hrvatska ponaša prema Srbima u Hrvatskoj? Nemojte to raditi, jer to uopće nije bilo namijenjeno i nije upućeno da bi izazvalo nikakvo uznemiravanje. Nije bilo nikakvog uznemiravanja građana, bar govorim u vrijeme kada sam ja bio na tom događaju«, naveo je Berisha te dodao da kao nadležna osoba dosta ulaže u pomirenje svih nacionalnih zajednica.

H. R.

Važan korak za Hrvate u Beogradu

Počelo učenje hrvatskog jezika

Hrvati koji žive u Beogradu, od prošloga petka, 19. rujna, imaju priliku upisati svoju djecu na nastavu na hrvatskom jeziku s elementima nacionalne kulture.

U prostorijama Fondacije *Antun Gustav Matoš* u Beogradu održan je ogledni sat hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture, a za sada je zainteresirano 12 učenika.

Pokretanje nastave na hrvatskom jeziku u Beogradu inicirala je **Nina Stamenković**, koja ima dijete od osam godina i za koje je željela da pohađa nastavu na materinskom jeziku.

»Moja glavna motivacija je njegovo poznavanje nacionalnog identiteta, kulture i jezika i razlikovanje srpskog i hrvatskog jezika i snalaženje u Hrvatskoj. Bilo mi je važno da mi nastavimo s njegovanjem naše kulture, pri tome poštujući kulturu u koju smo došli«, pojasnila je Stamenković.

Nastavu će držati **Dubravka Tinodi**, profesorica hrvatskog jezika u mirovini koja živi u Beogradu.

»Ovo doživljam kao jedan dar; za mene je jedna prekrasna stvar da nastavim s onim što sam radila čitav život i da mogu i dalje djecu poučavati, da im mogu govoriti o hrvatskom jeziku, koliko je važan, kako je lijep, o povijesti, o Hrvatskoj odakle možda imaju korijene ili žele proširiti svoje vidike. Od djece očekujem da, ako su započeli nastavu i ozbiljno sudjeluju kad je sve ozbiljno pripremljeno, se iskoristi, da ne bude usputno, nego da se ozbiljnije shvati«, istaknula je profesorica.

Kako objašnjava predsjednica Odbora za obrazovanje u HNV-u **Nataša Francuz** hrvatski jezik s elementima

nacionalne kulture izborni je predmet koji se izučava u 15 škola u Vojvodini. Međutim, kako nije bio dovoljan broj prijavljene djece, ovo je bila jedina opcija – da se nastava održava izvan škole, što je slučaj i u Somboru.

»Ovo je bila naša velika želja, samo je trebalo da se slože kockice, što se i dogodilo – imamo i svoje prostorije, kadar, ali i da Ministarstvo obrazovanja i znanosti to prepozna. Ono što je jako bitno, na kraju školske godine učenici će dobiti svjedodžbu koja je ovjerena od Republike Hrvatske i vrijedi kao da ste završili jednu godinu na hrvatskom, i jednoga dana ako se odlučite za odlazak u bilo kojem trenutku u Hrvatsku, imat ćete svjedodžbu da ste izučavali hrvatski jezik i to vrijedi kamo god da ođete«, pojasnila je Francuz.

O važnosti ovog događaja govorio je i upavitelj Fondacije **Marin Piuković**, izražavajući veliko zadovoljstvo pokretanjem programa.

»Ovo predstavlja jedan veliki korak jer svjedočimo prisutnost u Beogradu, ali ne samo prisutnost već i svijest o važnosti izučavanja jezika, običaja i kulture naroda kojem pripadamo od najranijeg dječjeg uzrasta. Nadam se kako će broj djece vremenom porasti te da će roditelji koji su danas tu svjedočiti o kvaliteti ovog programa koji se danas pokreće. Posebno me raduju inicijative koje već pristižu za rad knjižnice za djecu i ostalih programa koji

su vezani uz obrazovanje. Velika hvala kolegici Nataši Francuz i Hrvatskom nacionalnom vijeću na spremnosti i logistici da se ovaj važan program pokrene i u Beogradu kao što već postoji u pojedinim gradovima u Srbiji«, istaknuo je Piuković.

U ime Veleposlanstva Republike Hrvatske nazočnima se obratila opunomoćena ministrica **Natali Lulić**.

M. V. R.

HNV osigurava prijevoz za učenike iz nastave na hrvatskom

Kilometri podrške

Ove godine djeca koja pohađaju niže razrede osnovne škole na hrvatskom nastavnom jeziku u Subotici imaju besplatan prijevoz od kuće do škole zahvaljujući Hrvatskom nacionalnom vijeću. Tako je obrazovanje na materinskom jeziku dostupno za svu djecu, bez obzira na to koliko su udaljeni od škole.

Prijevoz trenutno koristi više od 60 učenika od 1. do 4. razreda, a svakodnevno se prelazi gotovo 100 kilometara.

Među njima je i **Marija Ivanković Radak**, učenica četvrtog razreda, koja putuje svakog dana s Čantavirskog puta u Osnovnu školu *Ivan Milutinović*. Kako priča njena majka **Mirjana**, sve troje djece pohađa nastavu na hrvatskom jeziku, a kako su udaljeni čak 13 kilometara od prve škole koja ima odjele na hrvatskom, prijevoz je velika podrška njihovoj obitelji.

»Jako smo zadovoljni što imamo ovakvu mogućnost za našu djecu. Nismo ih isključivo zbog toga upisali na nastavu na hrvatskom, ali nam prijevoz puno znači i veoma smo zahvalni. Budući da živimo na selu, morali bismo svako malo ostaviti posao kako bismo vozili djecu u školu i nazad. Djeci je dobro u autobusu jer imaju društvo, tako da uživaju u vožnji«, ističe Mirjana.

I dok roditelji osjećaju olakšanje, organizatori prijevoza znaju koliko truda stoji iza svake rute.

»Od samih početaka do danas organizacija prijevoza svake godine iziskuje mnogo napora kako u organizacijskom, tako i u financijskom smislu. Premda predstavlja značajnu stavku u proračunu HNV-a, prijevoz je prepoznat kao neprocjenjiva podrška roditeljima i djeci – o čemu svjedoče brojne obitelji«, objašnjava predsjednica Odbora za obrazovanje u HNV-u **Nataša Francuz**.

Kao i svake godine, održani su roditeljski sastanci za tri linije kako bi se definirale rute te utvrdila pravila ponašanja u autobusima.

»Roditeljski sastanci su se pokazali kao dobra praksa. Svake godine pravi se nova ruta zbog prvašića koji pola-

ze u školu i zaista se trudimo napraviti najbolju rutu kako bi prijevoz svima bio blizu, u ulici u kojoj stanuju ili čak ispred kuće«, ističe Francuz.

Kako naša sugovornica dalje objašnjava, sufinanciranje prijevoza dolazi iz više izvora. Općine i gradovi s područja Vukovarsko-srijemske županije izdvajaju sredstva za troškove, no to pokriva tek dio ukupnih izdataka. Ostatak sredstava HNV osigurava putem projekata i uz podršku ostalih županija.

Prijevoz je trenutno organiziran na četiri linije (Linija 1: Klisa – Šandor – Prozivka – škola, Linija 2 (najbrojnija): Mali Bajmok – Bajski put – Zorka – obje škole, Linija 3: Radanovac – Kertvaroš – centar – obje škole i Linija 4: Tavankut i okolna sela – OŠ *Matija Gubec*). Prve tri obuhvaćaju učenike OŠ *Matko Vuković* i OŠ *Ivan Milutinović* u Subotici, dok je četvrta linija namijenjena isključivo učenicima koji pohađaju OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu, a dolaze iz susjednih sela ili su mnogo udaljeni od škole.

»Hrvatsko nacionalno vijeće nastavlja raditi na očuvanju i unaprjeđenju ovog vida podrške, s ciljem da svaki učenik, bez obzira na udaljenost od škole može nesmetano pohađati nastavu na hrvatskom jeziku što i jest cilj prijevoza. Ovakve potpore pokazuju brigu o učenicima i posebnost naše nastave«, poručuju iz Hrvatskog nacionalnog vijeća.

M. V. R.

Izložba o srpskim i hrvatskim pjevačkim društvima u Srijemskoj Mitrovici

Doprinos dva naroda kulturnom životu

»Svi ti ljudi koji su pjevali Bogu i narodu prije 100 godina trebaju nam biti uzori. Ugledajmo se na njih i čuvajmo svoje kulturno naslijeđe, i crkveno i narodno. Jedino tako ćemo zajedno graditi bolju budućnost našega grada i našeg naroda«, kazao je Krunoslav Đaković

»P esmom rodu – za slobodu srpska i hrvatska pjevačka društva u Srijemskoj Mitrovici 1865.-1941.«, naziv je izložbe autora **Jovane Trivunović** i **Steve Lapčevića**, koja je otvorena u Mastorićevoj kući u Srijemskoj Mitrovici u subotu, 20. rujna. Organizator izložbe su Muzej Srema i **Ivan Efimov**, a na izložbi su predstavljene brojne fotografije, dokumenti, značke, pokali i zastave koji svjedoče o radu i djelovanju srpskih i hrvatskih pjevačkih društava u Srijemskoj Mitrovici od XIX. do prve polovice XX. stoljeća. Izložba je svjedočanstvo i o djelovanju hrvatskih pjevačkih društava *Nada*, *Tomislav*, *Hrvatska mladina* i *Cecilijanskog* pjevačkog društva kroz povijest.

Nacionalna emancipacija i jednakost

Povod za održavanje izložbe je obilježavanje 160 godina od osnutka Srpskog pevačkog društva u Srijemskoj Mitrovici.

»Htjeli smo napraviti izložbu o aktivnostima tog društva, ali ta je tema bila preuska. S obzirom na činjenicu da su u ovom gradu postojala i druga društva, odlučili smo napraviti izložbu koja će obuhvatiti srpska i hrvatska pjevačka društva jer su u razdoblju od 1875. do 1941.

godine Srbi i Hrvati bili ne samo najbrojniji, nego su u kulturnom i svakom drugom smislu dva najutjecajnija naroda u ovom gradu«, kazao je jedan od autora izložbe Steva Lapčević.

Kako dalje navodi, *Srpsko crkveno pevačko društvo* sudjelovalo je u osnivanju *Ujedinjene omladine srpske*, u osnivanju *Saveza Srba pevača* te *Južnoslovenskog pevačkog saveza*. S druge strane, hrvatsko pjevačko društvo, pogotovo *Nada*, sudjelovalo je u osnivanju pjevačke župe u Srijemu i župe čija je centrala bila u Osijeku.

»Oni su dali doprinos kulturnom naslijeđu Hrvata i van srijemskomitrovačkog okvira, a ljudi koji su bili članovi tih društava doprinosili su razvoju grada na drugi način. Sva ta društva nisu se bavila samo kulturom koja je bila osnova borbe, već i stjecanjem nacionalne emancipacije i nacionalne jednakosti. Za vrijeme Austro-Ugarske srpska i hrvatska pjevačka društva češće su surađivala. Nastankom Kraljevine Jugoslavije postojala su različita neprijateljstva jer je hrvatski narod smatrao da se treba boriti za veća prava. Neprijateljstva nisu dovodila do sukoba, ali ih je bilo unutar etničkih korpusa tih društava i ona su bila važna ne samo za kulturu, već i za proces emancipacije tih naroda«, istaknuo je Lapčević.

Zlatno vrijeme kulture

Prema riječima autora, izložba je značajna iz više razloga. Prvi je taj što se pjevačkim društvima do sada nitko nije bavio. Drugi razlog je što se izložbom pokazuje da su srpski i hrvatski narod podjednako doprinosili kulturnom životu grada te što su izloženi predmeti od posebnog značaja za istraživače. Dio izloženih eksponata ustupio je HKC *Srijem – Hrvatski dom*.

»Većina ovih stvari koje gledamo dugo je bila sakrivena od pogleda jer su se ljudi bojali priznati da ih posjeduju. Drago mi je da smo konačno u mogućnosti vidjeti sve ove

divne predmete koji nam puno govore o jednom zlatnom vremenu kulture s kraja IX. i početka XX. stoljeća«, istaknuo je predsjednik HKC-a *Srijem – Hrvatski dom* **Krunoslav Đaković** i dodao: »Prije 100 godina u našem gradu cvjetao je kulturni život. Brojna društva su gajila pjesmu u čast Bogu i svome narodu. Danas smo svjedoci kako su i hrvatska pjevačka društva *Nada*, *Tomislav* i *Hrvatska omladina* pjevali i družili se. Ne smijemo izostaviti niti crkveni zbor – Cecilijansko pjevačko društvo, koje jedino bez prekida djeluje do danas u Rimokatoličkoj crkvi. Nažalost, danas, iako je Mitrovica puno veći grad, nema ni blizu toliko zainteresiranih za zbarsko pjevanje. Ali, kad pogledamo ovu izložbu, ne trebamo je gledati kao tužni podsjetnik na neka davna, bolja vremena. Trebamo učiti od prošlosti jer ona je učiteljica života. Svi ti ljudi koji su prije sto i više godina pjevali Bogu i svome narodu, trebaju nam biti uzori. Ugledajmo se na njih i čuvajmo svoje kulturno naslijeđe, i crkveno i narodno. Jedino tako ćemo

zajedno graditi bolju budućnost našega grada i svih nas«, zaključio je Đaković.

Na otvaranju izložbe govorio je i direktor Muzeja Srema **Andrija Popović**. Tom prilikom istaknuo je da će Muzej Srema uvijek podržavati takve i slične inicijative. Autorica izložbe Jovana Trivunović govorila je o muzeološkoj važnosti izloženih predmeta.

»Predmeti su originalni i većina ih je donesena iz Muzeja Srema, a u realizaciji izložbe pomogli su Muzej Vojvodine, Muzička škola

Petar Krančević iz Srijemske Mitrovice, HKC *Srijem – Hrvatski dom*, dok je veliki broj predmeta iz privatnog vlasništva. Fotografije su vrlo značajan materijal, povijesni pisani trag o aktivnostima pjevačkih društava, zatim tu su značke, medalje, slika **Petra Krančevića**, haljine iz XX. stoljeća i po mom mišljenju, jedni od najljepših predmeta su zastave Hrvatskog pjevačkog društva *Nada* i Hrvatskog pjevačkog društva *Hrvatska omladina*. Zastave su posuđene iz HKC-a *Srijem*. Izrađene su od svile i ukrašene zlatovezom, a ono što je interesantno je da na vrhu imaju utisnute zlatne pločice na kojima su urezana imena svih darovatelja. Zlatne pločice poslužile su za prevladavanje financijske krize pjevačkog društva«, kazala je Trivunović.

Prostor u kojem je otvorena izložba ustupio je Ivan Efimov. Kuća je u fazi restauracije, spomenik je kulture i prvi put je nakon 70 godina otvorila svoja vrata. U perspektivi je zamišljena kao umjetnička galerija. Uz izložbu, posjetitelji su imali priliku uživati u skladbama etno grupe *Srpski dom* i župnog zbora *Sveta Cecilija*, koji jedini u kontinuitetu pjeva do danas.

Izložba će biti otvorena srijedom i petkom od 10 do 14 sati, do 20. studenoga.

S. D.

Veljko Milić, odvjetnik, pravnik NDNV-a, ekspert za medijsko pravo

Novinari su prvi i osnovni korektiv

FOTO: FB Ruske slovo

Zamišljeno je da kroz ovu zakonsku obavezu izdavač i nacionalno vijeće urede međusobne odnose internim etičkim aktom kojim će biti osigurana veća uređivačka nezavisnost za sam medij, a što bi dovelo do većeg pluralizma prilikom izvještavanja * Nije suština da medij na manjinskom jeziku bude propagandno glasilo nacionalnomanjinskog vijeća * Mediji bi trebali izvještavati kako o pripadnicima nacionalne manjine koji podržavaju to nacionalno vijeće, tako i o onima koji ga ne podržavaju u tom trenutku

Intervju vodila: Jasminka Dulić

U organizaciji tjednika *Ruske slovo*, Medijskog odjela Misije OEES-a u Srbiji i Nezavisnog društva novinara Vojvodine prije dva tjedna u Petrovaradinu je održana konferencija »Samoregulacija i informiranje na jezicima nacionalnih manjina« na kojoj je jedan od uvodničara bio i odvjetnik NDNV-a i ekspert za medijsko pravo **Veljko Milić**.

Iako je usvajanje internog akta obaveza po Zakonu o javnom informiranju i medijima, *Ruske slovo* je jedan od tek dva tjednika kojem je osnivač nacionalno vijeće naci-

onalnih manjina i koji je s nacionalnim vijećem rusinske nacionalne manjine potpisao interni akt kojim se osigurava uređivačka neovisnost i reguliraju međusobni odnosi osnivača i medija. Što je suština ovoga akta, zašto se kasni s usvajanjem u drugim nacionalnomanjinskim medijima i kakva je generalno situacija u medijima u Srbiji razgovarali smo s Veljkom Milićem.

► Prema zakonu, načela rada medija čiji su izdavači osnovani od nacionalnih vijeća nacionalnih manjina moraju biti usklađena s načelima rada javnih medijskih servisa, a uređivačka politika je nezavisna od osnivača. Ostvarivanje profesionalnih i etičkih standarda u radu ovih medija treba se osigurati donošenjem internog akta koji usvajaju nacionalna vijeća i izdavač čiji je osnivač nacionalno vijeće. Što je suština ovoga akta?

Interni etički kodeks ili kako se on zove u Zakonu o javnom informiranju i medijima Interni akt je dokument koji bi trebao urediti odnose između osnivača i samog medija. U ovom slučaju, kada su u pitanju izdavači čiji su osnivači nacionalna vijeća nacionalnih manjina. Naime, do sada se često događalo da mediji čiji su osnivači posredno nacionalna vijeća trpe određenu vrstu pritiska od pojedinih nacionalnih vijeća. Moram reći da nisu sva nacionalna vijeća postupala na isti način, ali budući da je takvih slučajeva u prošlosti i te kako bilo, zamišljeno je

zapravo da kroz ovu zakonsku obavezu izdavač i nacionalno vijeće urede međusobne odnose internim etičkim aktom kojim će biti osigurana veća uređivačka nezavisnost za sam medij, a što bi dovelo do većeg pluralizma prilikom izvještavanja.

► **Imaju li ovakav interni akt i drugi medijski servisi, osim manjinskih?**

Imaju i drugi javni medijski servisi interne etičke kodekse tako da je to jedna od zakonskih obaveza koja je predviđena Zakonom o javnom informiranju i medijima za medije čiji su osnivači nacionalnomanjinska vijeća – da svoj rad urede u skladu s načelima javnih medijskih servisa, pa otuda i taj interni etički akt kojim bi se uredili odnosi o kojima govorimo.

► **Kakav je postupak donošenja internog etičkog akta? Tko ga kreira, usuglašava?**

Postupak je takav da bi ga trebali kreirati zajedno izdavač medija i nacionalno vijeće. Nije zakonom propisana sadržina samog akta tako da se svakom izdavaču i nacionalnom vijeću koji je osnivač medija ostavlja sloboda da taj akt urede na način kako njima odgovara. Neki izdavači su već donijeli i uredili taj interni akt i u tom smislu postoje određene preporuke kako bi akt trebao izgledati, ali ništa nije obavezujuće. Ostavlja se mogućnost svakom osnivaču i izdavaču da spram svojih potreba donesu taj akt.

► **Ali suština samog akta mora biti ista, pretpostavljam: da se osigura uređivačka nezavisnost te profesionalno i etičko izvještavanje.**

Uređivačka nezavisnost se mora osigurati. To je sama suština ovog akta.

► **Odnosi li se taj akt, kada se usvoji, samo na pisane manjinske medije ili se odnosi i na društvene mreže i portale preko kojih se distribuiraju medijski sadržaji?**

Portali sami po sebi, ako se misli zapravo na prezentaciju tih medija na društvenim mrežama, su praktično dio medija. Oni sami po sebi nisu medij, ali su dio određenog medija, i morala bi se uređivačka nezavisnost i interni akt odnositi i na njih. Na primjer, to je jedna od stvari koju bi izdavač i nacionalno vijeće morali predvidjeti i urediti tim aktom kao i sve druge situacije koje se odnose na medije. Ali sasvim je logično da se to odnosi i na sam tiskani medij, ali i na prezentacije tih medija na društvenim mrežama. Jer zapravo prezentacije medija na društvenim mrežama trebale bi pratiti uređivačku politiku samog medija. Inače, ako ne prati, onda to zapravo i nije prezentacija tog medija nego neka stranica koja se zapravo lažno predstavlja kao taj medij a ima drugu uređivačku politiku.

► **Kada se govori o izdavaču ovih medija, kako su određene u zakonu dužnosti i ovlasti menadžmenta, odnosno direktora u odnosu na uređivačku politiku medija?**

Direktor medija bi trebao osigurati da medij ima sve uvjete da može slobodno obavljati svoj posao. On se sam po sebi ne bi smio ni na koji način miješati u uređivačku politiku tog medija. Uređivačku politiku medija određuje odgovorni urednik tog medija tako da je direktor tu da osigura sve one tehničke uvjete koji su neophodni za rad

medija, da osigura sredstva za rad medija, kako novčana tako i ljudske resurse kako bi medij mogao nesmetano obavljati svoju funkciju i naravno štiti nezavisnost uređivačke politike tog medija od eventualnog utjecaja osnivača, odnosno nacionalnog vijeća.

► **Prema Zakonu o informiranju i medijima, cenzura je zabranjena. Je li ikada bio neki sudski proces zbog cenzure? Je li netko odgovarao zbog toga? Koji su mehanizmi sprječavanja cenzure?**

Ne, to nije bilo nikada, bar da ja znam o tome. Ali što je suština ove odredbe? Zakon vam dozvoljava da, ukoliko se novinar koji je sačinio tekst ne slaže s izmjenama i uređivačkim intervencijama koje mu nalaže odgovorni urednik, jer ne samo da ne može direktor nego ne može ni odgovorni urednik vršiti cenzuru, ima pravo odbiti da bude potpisan kao autor tog teksta i ne može zbog toga snositi neku posljedicu u vidu prestanka radnog odnosa. U tome se zapravo ogleda ta zabrana cenzure.

► **Vi ste i odvjetnik Nezavisnog novinarskog društva Vojvodine. Koji su Vam najčešći slučajevi u novinarstvu na kojima radite, koja je problematika?**

U posljednje vrijeme se, na žalost, najčešće pojavljuju »slap tužbe«. To je sada nešto što se često događa i postalo je »vrlo popularno« da neki pojedinci ili korporacije, koje su ekonomski i financijski moćnije od samog medija, pokreću različite postupke kako bi doveli do autocenzure u medijima kako ne bi više pisali o određenim ličnostima ili pojavama koje onima koji podnose te slap tužbe nisu u interesu da se objave. Naravno, ima i slučajeva kada se izdavači miješaju u uređivačku politiku. U posljednje vrijeme nije bilo drastičnih slučajeva kao što je bilo prije nekoliko godina da dužnosnici nacionalnih vijeća postavljaju svoju rodbinu da budu odgovorni urednik ili direktor kako bi na taj način kontrolirali taj medij. U tom smislu su unesene neke izmjene u Zakonu o javnom informiranju i medijima kako bi se to spriječilo. Ali ima i takvih situacija jer, na žalost, pojedina nacionalna vijeća, ne sva, smatraju da je medij na jeziku nacionalne manjine javno glasilo tog nacionalnog vijeća i da trebaju izvještavati u skladu s potrebama tog nacionalnog vijeća. To je donekle i točno. Ali nije suština da medij na manjinskom jeziku bude propagandno glasilo nacionalnomanjinskog vijeća. Naime, sva ona prava koja su ustanovljena u korist medija nacionalnih manjina nisu ustanovljena radi nacionalnih vijeća nego radi pripadnika te nacionalne manjine, a mediji bi trebali izvještavati kako o pripadnicima nacionalne manjine koji podržavaju to nacionalno vijeće, tako i o onima koji ga ne podržavaju u tom trenutku. Jednostavno, svakom pripadniku nacionalne manjine mora se omogućiti isti tretman, odnosno svatko ima pravo primati istinite i pravovremene informacije bez obzira na njegovu političku ili neku drugu opredijeljenost.

► **Kako novinari i urednici mogu zaštititi uređivačku nezavisnost i obraniti profesionalnost i etičnost novinarskog rada?**

Svaki novinar koji smatra da su mu povrijeđena neka prava a da postoji Interni akt u tom mediju, a koji bi trebao predvidjeti tijelo u okviru medija koje u takvim situacijama

utvrđuje je li bilo povrede prava ili nije bilo povrede, ima pravo obratiti se tom tijelu i postoji obveza da se jednom godišnje javno objavi izvještaj o provođenju tog internog kodeksa i onda bi se u tom izvještaju praktično našle i te predstave koje bi novinari slali kao i odluke tog tijela u smislu je li na novinara vršen pritisak ili nije.

► **A što ako novinari pristaju na pritiske i ne protive se kršenju kodeksa novinara i zakona?**

Pa u tom slučaju ništa.

► **A što ako se prekrše neki članci zakona, recimo piše u Zakonu da se u Upravni odbor moraju birati osobe iz reda uglednih stručnjaka iz područja koja su od značaja za obavljanje poslova medija – stručnjaci iz područja medija, kulture, menadžmenta, prava i financija? Što ako to nije slučaj? Što ako se izaberu osobe koje nemaju nikakve veze s medijima?**

je usvojena praktično bez nekih većih problema. Mada, kada kažem bez većih problema, mora se uzeti u obzir da je usvojena praktično tek iz trećeg puta. Dva puta su pregovori o donošenju strategije propali jednostavno zbog toga što država nije postupala na način da zaista želi da se medijski sustav u Srbiji promijeni. Na kraju je postojeća medijska strategija uz sudjelovanje relevantnih medijskih i novinarskih udruženja i aktera od strane države ipak usvojena bez nekih većih problema. Ali, kada je trebalo doći do njene primjene, tu su nastali problemi po svim onim ključnim točkama koje su predviđene kako bi se medijski sustav u Srbiji unaprijedio. Tu zapravo nema pomaka. Strategija je ispunjena u nekim aspektima koji, neću reći da nisu od značaja jer svi aspekti su od značaja, ali oni ključni aspekti koji su proizvodili najviše problema ostali su i dalje.

► **Koji su to problemi?**

Natječajno sufinanciranje, zaštita uređivačke neovisnosti je ono što je i dalje ostalo gdje nisu napravljeni nikakvi napreci, a tu je i sigurnost novinara gdje ne samo da nije bilo nikakvog napretka nego u posljednje vrijeme vidimo i svjedoci smo tome da je stanje gore negoli prije usvajanja Strategije.

► **U kojoj mjeri samoregulacija a u kojoj mjeri zakoni, za koje uvijek čujemo da su dobri ali se ne poštuju, mogu poboljšati položaj novinara i unaprijediti novinarstvo i stanje medija? Od koga sve ovisi stanje i napredak u medijima?**

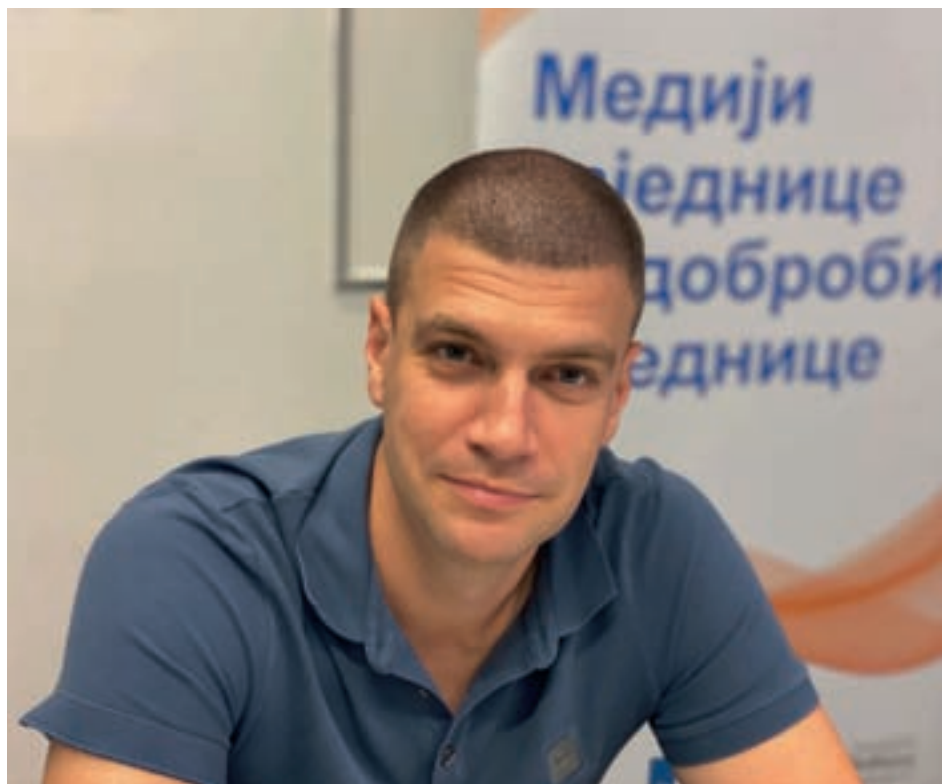
Zависи od društva u cjelini. To što mi imamo dobre zakone koji se ne primjenjuju zavisi od cijelog društva, odnosno od pravne kulture u zemlji koja na žalost nije na visokom nivou. Zakoni se donose da bi bili donijeti, da bi bili usklađeni

sa standardima Europske unije ali kada dođe do njihove primjene, tu nastaju problemi. Neke osnovne stvari se tumače na različite načine od strane države, a tumače se na taj način da se ono što piše u njemu obesmisli tako da tu zapravo ima najviše problema.

► **Kako se to može promijeniti?**

Ja nisam više optimist kakva sam bio prije pet godina. Prošli smo kroz jedno razdoblje važenja medijske strategije, koja je usvojena na zadovoljstvo kako države tako i novinarskih i medijskih udruženja, i nadali smo se da će možda to krenuti naprijed, ali vrlo brzo smo se razuvjerili i shvatili da od medijske strategije neće biti ništa, odnosno da će biti mrtvo slovo na papiru. Već kada se krenulo u izmjene zakona država je krenula s argumentima da medijska strategija nije zapravo obavezujući dokument i da to što piše u medijskoj strategiji kasnije kada se donose

FOTO: Magločistač

U tom slučaju Upravni odbor ne bi bio zakonito konstituiran i mogao bi se osporavati na sudu takav izbor.

► **Znači li to da je uvijek u zaštiti prava sud krajnja instanca?**

Sud je uvijek krajnja instanca ako svi mehanizmi koji su predviđeni da se spor riješi mirnim putem zakažu i ako ne postoji spremnost jedne strane da se taj spor riješi. Kao i u svim drugim društvenim odnosima, sud je taj krajnji arbitar koji će utvrditi je li nešto bilo po zakonu ili nije.

► **Vi ste bili član radne grupe za izradu Medijske strategije 2020. – 2025. Kakvi su efekti medijske strategije nakon pet godina? Jesu li se postavljeni ciljevi ostvarili?**

Ako pričamo generalno o medijskoj strategiji, ostvareno je vrlo malo, a trebalo bi se pristupiti ove godine izradi nove medijske strategije za idućih pet godina. Strategija

zakoni na osnovu te medijske strategije baš i ne mora biti u zakonima.

► **Što je Vas osobno opredijelilo da budete odvjetnik medija i novinara?**

Mene je zapravo opredijelilo najviše to što sam kroz rad s novinarima shvatio koliko je novinarski poziv u jednoj državi koja teži biti demokratska zapravo bitan. Jer, bez novinara, bez pravovremenog i istinitog izvještavanja, nema demokratskog društva, nema demokratskih izbora, nema demokratskih institucija. Novinari su prvi i osnovni korektiv koji bi trebao postojati u svakoj demokratskoj državi, međutim kod nas to nije tako. To je mene opredijelilo da pomognem novinarima da mogu slobodnije obavljati svoj posao jer je to zapravo opći interes i tiče se apsolutno svakog pojedinca u ovoj državi. Jer to kako će novinari obavljati svoj posao, iako mnogi to ne vide, utječe vrlo direktno na sve nas.

► **A kako vidite značaj manjinskih medija i njihov položaj?**

Manjinski mediji su tu posebno važni. Srbija je preuzela određene obaveze prema pripadnicima nacionalnih manjina i naročito mi koji živimo u Vojvodini znamo koliko je važno da nacionalne manjine imaju sva prava koja im pripadaju. Kada je u pitanju informiranje, ako težimo da na nivou čitave države uvedemo neke standarde kako bi informiranje bilo slobodno, onda je apsolutno paradoks da manjinske medije ostavimo prepuštene praktično samima sebi i nacionalnim vijećima. I tu je zapravo i bilo najviše nerazumijevanja s nacionalnim vijećima kada smo donosili odredbe koje na neki način ograničavaju prava nacionalnih vijeća u odnosu na medije, pa je tu bilo različitih argumenata kako mi hoćemo zapravo umanjiti nacionalnomanjinska prava. Ali zapravo vraćamo se na ono što sam ranije rekao, nisu ta prava ustanovljena radi nacionalnomanjinskih vijeća, ne postoje nacionalna vijeća sama radi sebe već postoje kako bi osigurali, među ostalim, da informiranje nacionalnih manjina bude slobodno. A ako nacionalna vijeća to ne rade, nego zapravo rade suprotno, onda je potrebno dodatno ograničiti ta prava nacionalnih vijeća kako bi se prava pripadnika nacionalnih manjina na informiranje provodila u skladu sa svrhom zbog koje su ustanovljena.

► **Do sada su interne akte usvojili rusinsko i ukrajinsko nacionalno vijeće i njihovi mediji. Očekujete li da će i svi drugi usvojiti, budući da je to zakonska obaveza i time bi se osigurala neovisnost uređivačke politike što je također zakonom propisana za javne medijske servise?**

Nisam siguran. Zakon o javnom informiranju i medijima postoji već skoro tri godine kako je usvojen i kako ta obaveza postoji, a za sada imamo samo dva nacionalna vijeća koja su usvojila te interne akte dok ostali nisu. Ne znam što ih je sprječavalo do sada da to urade, pa samim time ako do sada nisu, nisam neki preveliki optimist da će to uraditi i u budućnosti, jer kada pričamo na skupovima, kakav je bio i u Petrovaradinu prethodnog tjedna, tu nemamo nekih nedoumica i svi se slože i odukući i ništa od toga se ne dogodi.

► **Kada se kaže da je to zakonska obaveza, što to znači? Jer se ništa ne događa ako netko ne postupi po zakonu.**

U tom smislu zakon nije prepoznao neku sankciju koja bi bila predviđena za neko nacionalno vijeće koje ne usvoji interni akt. Kada se donosio zakon, smatralo se da će nacionalna vijeća to usvojiti. Međutim, kako se to ne događa, možda bi nekim sljedećim izmjenama zakona trebalo predvidjeti i neku sankciju, i to su uvijek novčane sankcije. Najbolje bi bilo kada bi se svi pridržavali odredaba zakona bez prijetnje od novčane ili neke druge kazne, ali ako se ne pridržavaju onda je potrebno uvesti i sankcije.

Odvjetnik, medijator, ekspert

Veljko Milić je 2013. godine završio Fakultet za pravne i poslovne studije *Dr. Lazar Vrkić* u Novom Sadu gdje je stekao i zvanje master pravnik obranivši master rad na temu »Polje slobodne procjene i neophodno u demokratskom društvu u praksi Europskog suda za ljudska prava«.

Od 2017. godine radi kao odvjetnik u odvjetničkom uredu *Beljanski* u Novom Sadu.

Postupa u svim područjima prava, a naročito je angažiran u kaznenim postupcima kao branitelj okrivljenih, punomoćnik osoba oštećenih kaznenim djelima, oštećenih kao tužitelja i privatnih tužitelja. Veliko iskustvo posjeduje u postupcima koji se vode po Zakonu o javnom informiranju i medijima, kao i postupcima koji se vode pred Ustavnim sudom i Europskim sudom za ljudska prava.

Izabran je za suradnika praktičara za kaznenopravno područje na Fakultetu za pravne i poslovne studije *Dr. Lazar Vrkić* u Novom Sadu, gdje drži praktični dio nastave iz predmeta kazneno procesno pravo.

Za poziciju izvršnog direktora Nezavisnog društva novinara Vojvodine izabran je 2019. godine. Iste godine postao je i član Stalne radne grupe za sigurnost novinara i licencirani trener medijske pismenosti. Odvjetnik je NDNV-a.

Prošao je osnovnu obuku za posrednike – medijatore i stekao dozvolu za posredovanje Ministarstva pravde Republike Srbije.

Bio je član radne grupe za izradu Strategije razvoja sustava javnog informiranja u Srbiji od 2020. do 2025. i radne grupe za izradu Akcijskog plana za primjenu Strategije javnog informiranja.

Autor i koautor je više istraživanja i publikacija kao što su *Percepcije socio-ekonomskog položaja novinara i medijskih radnika u Vojvodini* (2020.), *Medijske slobode i pravosuđe* (2019.), *Novinari između slobode i odgovornosti* (2017.).

Augustinčićevi spomenici

Među ostalim, Augustinčić je izradio Spomenik palim Šumadincima u Kragujevcu i Spomenik osloboditeljima Niša u Nišu

Zajednički kalendar manjinskih hrvatskih institucija u Srbiji za 2025. godinu prikazuje odabrana djela hrvatskih kipara u Srbiji koja pripadaju segmentu javne spomeničke baštine. Mjesec rujan predstavljaju radovi kipara **Antuna Augustinčića** – Spomenik palim Šumadincima u Kragujevcu i Spomenik osloboditeljima Niša u Nišu.

Obrazovanje i karijera

Antun Augustinčić (Klanjec, 1900. – Zagreb, 1979.) osnovnu školu završio je u Klanjcu, realnu gimnaziju u Zagrebu (1913. – 1918.), potom je studirao kiparstvo na Višoj školi za umjetnost i umjetni obrt (kasnijoj Akademiji likovnih umjetnosti) u klasi **Rudolfa Valdeca** i **Roberta Frangeša Mihanovića** do 1922., a od 1922. do 1924. u klasi **Ivana Meštrovića**. Dobiva stipendiju francuske vlade te nastavlja školovanje u Parizu na Školi za primijenjene umjetnosti (École des Arts Décoratifs) i na Akademiji likovnih umjetnosti (Académie des Beaux-Arts) u klasi **Jeana-Antoina Injalberta**. Surađivao je s ilegalnom Komunističkom partijom Jugoslavije zbog čega ga nakon okupacije 1941. godine Gestapo uhićuje i protjeruje u Graz. Vraća se u Zagreb, a 1943. godine odlazi na oslobođeni partizanski teritorij te postaje vijećnik Drugog i Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a, a potom i Drugog zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu. U proljeće 1944. Augustinčić odlazi u Moskvu kao član prve jugoslavenske vojne misije, preko Visa, Egipta i Irana. U to vrijeme izrađuje novčanice i ordene za buduću novu državu. Bio je vijećnik Četvrtog i Petog zasjedanja Narodnog Sabora Hrvatske (ZAVNOH-a) i poslanik Vijeća naroda prvog saziva za razdoblje od 1945. – 1950. Na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 1945. postaje redoviti profesor, a od 1947. vodi Majstorsku radionicu. Iste godine izabran je i za predsjednika Saveza likovnih umjetnika Jugoslavije. Augustinčić je 1940. godine izabran za dopisnog, a 1947. za redovitog člana JAZU-a. Od 1964. dopisni je član SANU-a, potom od 1973. član ANUBiH-a te počasni član Akademije umjetnosti SSSR-u u Moskvi. Posljednje četiri godine života uslijed bolesti gotovo ništa nije stvarao. Augustinčić je 1970. godine načinio darovnicu kojom svoja djela daruje rodnomu Klanjcu uz uvjet da se izgradi galerija koja je i otvorena 1976. godine.

Kiparev opus

Augustinčićev opus može se podijeliti na nekoliko faza. Iz rane mladenačke faze (1916. – 1923.) nema puno sačuvanih radova. Portret Nade Mikačić (1921.), njegov prvi skulptorski rad, ističe se svojom modelacijom i psihološkom kvalitetom prikaza. Augustinčićeva faza pod utjecajem mentora Meštrovića obuhvaća razdoblje boravka u Parizu i neposredno nakon povratka u Zagreb (1924. – 1928.). Djela iz tog perioda karakteriziraju naglašena stilizacija i ekspresivnost. Za izložbu jugoslavenske umjetnosti u Parizu 1925. godine Augustinčić je na paviljonu izradio ulazni portal s reljefom. Sljedeća, monumentalna faza obuhvaća razdoblje kada Augustinčić radi veliku spomeničku plastiku. Upravo u to vrijeme on je bio jedan od osnivača napredne likovne grupe Zemlja (1929. – 1935.). Augustinčić je izrađivao i plakete i medalje, kao i nadgrobnu plastiku – primjerice skulpturu *Ikar* na zagrebačkom groblju Mirogoj (1936.). Prvi u nizu monumentalnih Augustinčićevih radova bio je Spomenik palim Šumadincima u Kragujevcu (1932., u suradnji s **Jozom Kljakovićem**). Potom slijede Spomenik Petru Kočiću u Banjoj Luci (1929., u suradnji s **Vanjom Radaušem**) i Spomenik kralju Aleksandru u Varaždinu (1935.). Iste godine asistirao je kiparu **Frani Kršiniću** na izvedbi Spomenika kralju Aleksandru I. ujedinitelju na Sušaku (Rijeci), a zatim izrađuje i Spomenik osloboditeljima Niša (1937.). Spomenik Józefu Pilsudskom u Katowicama (1937., postavljen tek 1998.) Augustinčić dovršava ali ne uspijeva isporučiti u Poljsku, uslijed izbijanja Drugog svjetskog rata. Stoga je niz godina stajao u Augustinčićevom ateljeu i galeriji, a u Katowice je poslan tek 1991. godine. Tamo je statua restaurirana i postavljena 1998. godine. Augustinčić je autor i dvije konjaničke statue spomenika kralju Petru I. i kralju Aleksandru I. na mostu cara Dušana u Skoplju (1937., u suradnji s **Dragom Galićem**) kao i spomenika *Rudar* u Ženevi postavljenog ispred zgrade Međunarodnog ureda rada (1939.). Sljedeće godine postavljen je i njegov Spomenik kralju Aleksandru u Somboru. Tijekom ratnih godina spomenici kralju Petru i Aleksandru u Skoplju, kralju Aleksandru u Varaždinu i na Sušaku te kralju Petru u Somboru su porušeni ili uklonjeni.

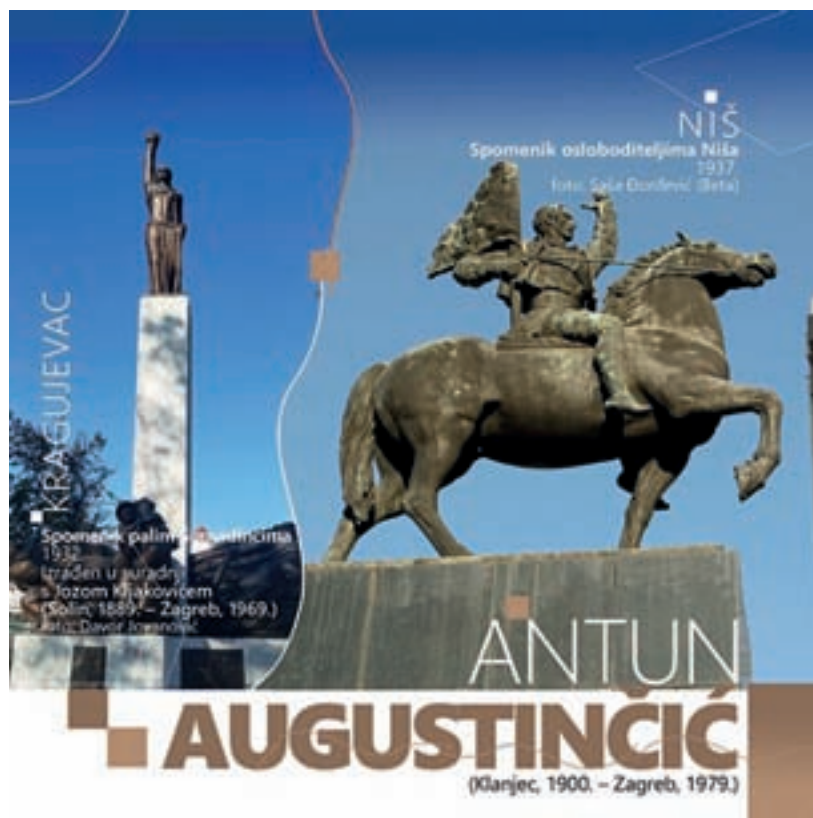
Iz ratnog razdoblja i sudjelovanja u Narodnooslobodilačkoj borbi potječu dva portreta maršala Tita (1943., jedan primjerak je uništen), reljefni prikaz članova CK KPJ-

a (izgubljen) kao i skice za prve medalje i odlikovanja koje izrađuje u suradnji s **Đorđem Andrejević Kunom** – partizansku spomenicu i Orden narodnog heroja, te kasnije i grb FNRJ. Tijekom boravka u Moskvi Augustinčić radi i prvu varijantu djela *Nošenje ranjenika* (1944.). U poslijeratnom razdoblju on nastavlja rad na monumentalnim cjelinama, ali i manjim skulpturama. Tada nastaje Spomenik zahvalnosti Crvenoj armiji na brdu kod Batine (1947., u suradnji s arhitektom Dragom Galićem i kiparima **Ivanom Sabolićem**, **Antom Despotom** i **Želimirom Janešom**). Spomenik maršalu Titu u Kumrovcu (1948.) modelirao je prikazujući Tita kao osobu čelične volje u kojem je izražen Augustinčićev osjećaj za psihološku i fizičku snagu lika kojom dominira izraz lica koje odaje dojam kako zabrinutosti tako i odlučnosti i upornosti. Odljevi ove skulpture postavljeni su širom bivše Jugoslavije u više desetaka primjeraka. Zatim slijedi spomenik *Mir* u New Yorku ispred zgrade UN-a, dar jugoslavenske vlade (započet 1952., postavljen 1954.) i Spomenik žrtvama fašizma u Addis Abebi (1955. – 1959., u suradnji s Kršinićem). Tijekom 1959. godine postavljeni su i njegovi radovi u Etiopiji – Spomenik etiopskom partizanu u Holleti i Spomenik rasu Makonnenu u Hararu. Potom slijedi autorstvo ranije započetoga Spomenika palim Krajišnjicima na Šehitlucima kod Banje Luke (1948. – 1962.). Slijede Spomenik Marinu Držiću (1963., postavljen u dvorištu vile Zagorje u Zagrebu), Spomenik žrtvama fašizma u Sisku (1965.), Spomenik ustanku u mjestu Gradac kod Makarske (1972., srušen s postolja i uništen 1992.) i potom jedan od najpoznatijih radova koje radi u kasnoj životnoj dobi – Spomenik Seljačkoj buni i Matiji Gupcu u Donjoj Stubici (1973.). Oslanjajući se na principe klasičnih djela, Augustinčić u cijelom svom opusu ostaje vjeran realizmu, stoga su njemu klasični principi skulpture – materijal, masa, površina i tema – služe kao početne točke modelacije.

Izložbe i grade

Augustinčić je samostalno izlagao u Splitu (1927.), Beogradu (1964. i 1965.), Zagrebu (1975. i 1979.), a memorijalne izložbe priređene su mu 1980. godine u Zagrebu i Gornjoj Stubici. Sudjelovao je i na brojnim kolektivnim izložbama među kojima se izdvajaju: Salon des Artistes français, Pariz 1925., Grafička izložba šestorice, Zagreb 1926., Salon des Independants, Pariz 1926., potom izložbe kolektiva Zemlja, Zagreb, 1929. – 1934., Exhibition of Yugoslav Sculpture and Painting, London 1930., I. izložba zagrebačkih umjetnika, Zagreb 1934., Izložba umjetnika partizana, Zadar i Šibenik 1945., Slikarstvo i kiparstvo naroda Jugoslavije XIX. i XX. veka, Beograd 1946., Lenjingrad, Ljubljana, Moskva i Zagreb

1947., Prag, Krakow i Varšava 1948., XXV. Bijenale, Venecija 1950., 60 godina slikarstva i kiparstva u Hrvatskoj, Zagreb 1961., i trijenale likovne umjetnosti Jugoslavije, Beograd 1961., Suvremena hrvatska umjetnost, Zagreb 1967. – 1968., 1929. – 1950. Nadrealizam, Socijalna umjetnost, Beograd 1969., NOB u djelima likovnih umjetnika, Čačak i Vukovar, 1971., Split 1972., Rijeka 1973., Kiparstvo Hrvatske XIX. i XX. stoljeća, Zagreb 1974., Hr-

vatska likovna umjetnost 1945. – 1955., Zagreb 1974., Jugoslovenski umetnici XX. veka, Beograd, 1975. Djela mu se čuvaju u Galeriji *Antun Augustinčić* u Klanjcu, Gliphoteci HAZU-a i Nacionalnom muzeju moderne umjetnosti u Zagrebu, Muzeju savremene umjetnosti u Beogradu i drugim muzejima i privatnim zbirkama. Od brojnih nagrada ističu se Nagrada grada Zagreba (1954. i 1964.), Nagrada AVNOJ-a (1966.) i Nagrada za životno djelo – Orden Republike sa zlatnim vijencem (1970.).

Radovi u Srbiji

Skulpturu *Nošenje ranjenika* iz 1946. godine Augustinčić je izradio u nekoliko varijanti – ukupno dvanaest skulptura nalazi se u mjestima diljem bivše države među kojima je i Beograd. Istoimena kompozicija koja se nalazi u Parku skulptura Muzeja Jugoslavije u Beogradu identična je nadgrobnom spomeniku Antuna i Nade Augustinčić koji se nalazi ispred ulaza u Galeriju *Antuna Augustinčića* u Klanjcu. U navedenom parku danas se nalaze njegove tri skulpture Josipa Broza Tita. Uz prethodno navedene spomenike značajniji Augustinčićevi radovi u Srbiji su i Spomenik strijeljanim radikalima Timočke bune u Zaječa-

ru (1940.), Spomenik Crvenoarmeju na ulazu u Groblje oslobodilaca Beograda (1954.) i Spomenik Vladi Zečeviću u Loznici (1973.).

Spomenik palim Šumadincima

Spomenik palim Šumadincima u Kragujevcu nalazi se u Malom (Donjem) parku između ulica Kneza Mihaila, Vuka Karadžića i Trga Crvenog barjaka, nekoliko minuta hoda udaljenog od glavnog gradskog trga. Odbor za podizanje spomenika počeo je svoj rad 1925. godine, njegovi članovi dolazili su iz redova tadašnjih gradskih vlasti, vojske, predstavnika udruženja građana i esnafa i drugih organizacija. Javni anonimni natječaj proveden je tek 1930. godine, a u povjerenstvu su se nalazili general **Živojin Terzibašić**, **Miloje Pavlović**, **Milan Dimović**, kipar **Toma Rosandić** i arhitekt **Dragiša Brašovan**. Augustinčićev rad – pri čijoj je izradi asistirao i **Jozo Kljaković**, zagrebački kipar rodom iz Solina – nagrađen je i odabran za postavljanje na spomenutoj lokaciji. Prvotno je planirano održavanje svečanosti otkrivanja spomenika na Vidovdan 29. lipnja 1932., ali je Odbor ipak odgodio događaj za 12. srpnja – Petrovdan po julijanskom kalendaru. Na svečanost u Kragujevcu došli su tadašnji ministar prosvjete **Dragutin Kojić**, ministar inozemnih poslova **Bogoljub Jevtić** i druge ličnosti iz tadašnjeg javnog života.

Spomenik je podignut u znak sjećanja na poginule ratnike iz Šumadije iz perioda srpskih oslobodilačkih ratova Srbije u razdoblju 1815. – 1914. Njegovi sastavni dijelovi su kružno kameno stubište, četverokraki kameni postament obložen žbukom, potom slijede brončane skupine ratničkih figura na svakom kraku postamenta te središnji obelisk na kojemu se nalazi simbol slobode – figura djevojke u iskoraku s podignutom desnom rukom u kojoj drži krunu. Također je izvedena u bronci, odjevena je u tuniku, a njena duga kosa vijori se na vjetru. U lijevoj ruci uz tijelo drži štap. Brončane skulpture na krakovima čine po dva vojnika u odorama sukladnim godinama ratova koje simboliziraju četiri naraštaja ratnika i adekvatne povijesne epohe, odnosno Prvi i Drugi srpski ustanak, balkanske ratove i Prvi svjetski rat. Ove figure nose odgovarajuću vojničku odoru i oružje iz doba navedenih oslobodilačkih ratova, a modelirane su u borbenom stavu i nagnute prema naprijed. U podnožju figura urezane su godine 1815., 1911., 1912. i 1914. Između krakova smještene su plitke figuralne reljefne kompozicije, izrađene od bakra, koje prikazuju ratnu tematiku s korespondirajućim nazivima – *Ropstvo*, *Bolovi velikih majki*, *Nizovi grobova* i *Ptice u letu*. Stubišna rotunda segmentirana je na četvrtaste dijelove na čijem je obodu zasađeno sezonsko cvijeće. Park u komu se nalazi ovaj monument oblikovan je također 1932. godine. Nakon Drugog svjetskog rata, monarhistički simbol u ruci djevojke zamijenjen je lovorovim vijencem. Konzervatorskim radovima 1990. godine vraćeni su izvorni izgled i kruna na spomeniku. Ovaj spomenik značajan je kao prvi u nizu spomenika posvećenih oslobodilačkim ratovima Srbije te se nalazi

pod zaštitom spomenika kulture Uredbom Vlade Srbije iz 2001. godine.

Spomenik osloboditeljima Niša

Spomenik osloboditeljima Niša nalazi se na Trgu kralja Milana, središnjem gradskom prostoru. Inicijativa za postavljanje spomenika pokrenuta je još 1897. povodom dvadeset godina oslobođenja Niša od turske vlasti. Prvonagrađeno rješenje spomenika autora **Simeona Rokсандića** na natječaju iz 1900. nije realizirano. Izgradnja spomenika više je puta odgađana uslijed ratova te zbog nedostatka financija da bi na zboru građana Niša 20. lipnja 1932. ponovno bio formiran Odbor za podizanje spomenika. U veljači 1933. godine raspisan je natječaj za izgradnju spomenika u formi statue s reljefima kojima se obilježavaju najznačajniji momenti oslobodilačke borbe grada Niša – od oslobođenja od Turaka do kraja Prvog svjetskog rata. Stručno povjerenstvo u sastavu prof. dr. **Bogdan Popović**, arhitekt **Dragiša Brašovan** i **Momčilo Živanović**, direktor Umjetničke škole u Beogradu, od 23 modela i jedne skice odabralo je i nagradilo prvom nagradom **Antuna Augustinčića** iz Zagreba, drugom nagradom **Ristu Stijovića** iz Beograda i trećom **Sretena Stojanovića** također iz Beograda. Augustinčićev rad izrađen je u livnici Umjetničke akademije u Zagrebu dok je postament od crnog granita izrađen u kamenorezačkoj radnji **Frančeska Berbelja (Francesco Berbeglia)** iz Čačka. Spomenik je otkriven povodom proslave 60 godina oslobođenja od Turaka 28. lipnja 1937. godine. Na prigodnoj svečanosti spomenik je otkrio knez namjesnik **Pavle Karađorđević**, a bili su prisutni i tadašnji premijer **Milan Stojadinović** s ministrima te veliki broj okupljenih građana.

Spomenik se sastoji od baze na kojoj se nalaze brončane skulpture s visokim postamentom u čijem je donjem dijelu sa svih strana postavljen splet figuralnih kompozicija ratnika u borbi. Na vrhu spomenika postavljena je ekvestrijalna figura konjanika okrenutog ka jugu koji simbolizira vjesnika slobode, a neformalno se naziva i *Moravac na konju*. Ona je izrađena u prirodnoj veličini, a figura drži visoko podignutu lijevu ruku s ispruženim kažiprstom te sa zastavom u desnoj ruci na kojoj su utisnuta četiri ćirilična slova S, danas slabo uočljiva. Na četiri strane spomenika reljefima su simbolički prikazani motivi borbe Srba protiv Turaka, Bugara, Nijemaca i Austrijanaca: formiranje revolucionarnog Komiteta za borbu protiv Turaka 1874. – 1879, oslobođenje Niša od Turaka 1877. – 1878., početak trogodišnje okupacije Niša – 5. studenoga 1915. i oslobođenje Niša u Prvom svjetskom ratu – 12. listopada 1918. U središnjem dijelu spomenika iznad reljefa figuralno su predstavljeni **Stevan Sinđelić** tijekom bitke na Čegru te **Kole Rašić** koji diže Nišlije na ustanak. Na frontalnoj strani spomenika okrenutoga ka jugu ispisano je »Borcima za oslobođenje Niša, zahvalne Nišlije«, ispod čega se nalazi reljef i urezana godina 1915. Spomenik je stavljen pod zaštitu države 1983. godine.

Branimir Kopilović

Promizgivalice oko smeća

U bunjevačkom govoru postoje gotovo već zaboravljeni glagol i imenica koji se od svojih standardnih parnjaka razlikuju jedino svojom specifičnošću. Riječ je o glagolu »promizgivat« i imenici »promizgivalica«, a koji znače isto što i standardni izrazi »izbirati«, odnosno »izbirač«. Ovaj glagol, odnosno imenica, najčešće se rabio za razmaženo a sito dijete kojem nijedno jelo nije po volji pa zato žlicom pretura po tanjuru, a u širem kontekstu može se odnositi i na odrasle osobe u bezbrojnim životnim situacijama, od mode do biranja posla.

Ponašanje rukovodstva Javnog komunalnog poduzeća *Čistoća i zelenilo* u posljednje vrijeme u dlaku se poklapa s opisanim glagolom i imenicom, i to u svojim ekstremnim oblicima koji se najbolje opisuju sintagmom »toplo-hladno« a koja je po svom značenju vrlo slična »promizgivanju«.

Kako su pojedini portali prenijeli, ali ne i ostali mediji, građani Mjesne zajednice Palić u subotu, 20. rujna – u povodu Svjetskog dana zaštite ozonskog omotača – održali su akciju pod nazivom »Ekološka svijest – next level« s ciljem uklanjanja otpada na javnim površinama. Građani su tom prilikom, osim dobre volje, uložili i poneki dinar za kupovinu vreća za otpad koje su na kraju posla uredno vezali i na dva mjesta odložili tako da ih djelatnici *Čistoće i zelenila* kasnije lako mogu odnijeti. U priopćenju za javnost koje su tim povodom poslali – a koje su prenijeli samo neki portali, a ne i lokalne tv postaje (od kojih neke ekologiju imaju i u svom nazivu) – navodi se i da su o ovoj akciji ranije obavijestili rukovodstvo JKP-a *Čistoća i zelenilo*, zamolivši ih za »tehničku podršku« koja se svodila isključivo na odvoženje otpada.

Tu, međutim – baš kao i u slučaju održavanja *Festivala inatskog piva* 4. i 5. srpnja ove godine – na scenu stupa karakter kolektivne promizgivalice u liku JKP-a *Čistoća i zelenilo*, jer su građani neposredno prije održavanja akcije

iz ovoga poduzeća obaviješteni da će odluka o odnošenju otpada biti donijeta dva dana kasnije, dakle, u ponedjeljak, 22. rujna. Odluka! Kolektivna! Za odnošenje otpada!

Dva dana su tako imali na raspolaganju lokalni kerovi, golubovi, miševi, štakori i slična menažerija da se posluže izloženom im robom, jer, bože moj, 20. rujna je subota, a subota je neradni dan... I onda – odluka (!) koja za cilj ima držanje u neizvjesnosti onih koji su zamolili za uslugu uz istodobno pokazivanje moći. Tako je »odluka« o odnošenju smeća (bez obzira na njen ishod) podignuta na razinu odluke o sigurnosti podizanja nekog rizičnog objekta ili pak izgradnji visokosofisticiranog nuklearnog postrojenja u blizini naseljenog mjesta, o čemu svoju odgovornu prosudbu mora dati trust mozgova zaposlen u JKP-u *Čistoća i zelenilo*.

A stvar bi se mogla preokrenuti tumbе i promatrati ovako: skupljajući otpad na javnim površinama građani Mjesne zajednice Palić u subotu su odradili posao koji bi trebali obavljati djelatnici JKP-a *Čistoće i zelenilo* i na taj način im pružili uslugu! Tom prilikom građani su rukovodstvo JKP-a *Čistoća i zelenilo* častili satima utrošenog volonterskog rada (što ovi drugi nisu ni profesionalno htjeli, jer, bože moj, subota je neradni dan) i gratis kupovinom rukavica i vreća o svom trošku. Na taj su način građani Mjesne zajednice pokazali i dokazali da im je briga o okolišu daleko veća od onih koji im u to ime svakoga mjeseca uredno šalju račune za plaćanje i na taj način od toga žive i tako opstaju. Drugim riječima, građani MZ Palić svojom su akcijom ne-namjerno opalili moralnu pljusku JKP-u *Čistoća i zelenilo* što je ova lako mogla izbjeći samo da je u subotu poslala svoje djelatnike da u zajedničkoj akciji i jedni i drugi pjevnuše *Kućica u cvijeću*, a ne *Pločnici u smeću*.

Što se iz ovog banalnog primjera dâ izvući kao zaključak-poučak? Na prvu, to da u očima »struktura«, pa zvala se ona i JKP *Čistoća i zelenilo*, ni najbenignija građanska akcija nije imuna na pitanja »tko su organizatori i koje su im namjere«? Napose u današnje vrijeme kada se iza svake nevladine organizacije krije vanski neprijatelj koji vršlja li vršlja, a gdje ćeš pogodnije prilike za infiltraciju i ostvarivanje paklenih ciljeva od naizgled vršljanja po smeću? Ovakvi besmisleni potezi najnižih struktura, kakva je i JKP *Čistoća i zelenilo*, očito za cilj imaju da kod običnog građanina zatru volju i za najobičnijom akcijom koja će služiti za opće dobro i ovo društvo dodatno udalji od bilo kakvog razvoja građanskih inicijativa, čak i po cijenu širenja smrada i smeća do samog kućnog praga. Jer, prije negoli učiniš nešto dobro za sredinu u kojoj živiš, razmisli – o tome netko drugi donosi odluku!

Z. R.

Gastronomska manifestacija *CROz kuhinje Vojvodine* u Petrovaradinu

Okusi od Niša do Tavankuta

Posjetiteljima je ponuđen bogat izbor jela – od gulaša, čevapa, tarane do ribe i domaćih kobasica

U Petrovaradinu su se ponovno susreli mirisi i okusi stoljećima čuvanih recepata, prenošenih s koljena na koljeno i začinjenih dobrom voljom i gostoljubivošću. Upravo u tom ozračju, 20. rujna u dvorištu Dobrovoljnog vatrogasnog društva Petrovaradin održana je deveta gastronomska manifestacija *CROz kuhinje Vojvodine*, koja je privukla brojne posjetitelje željne pravih domaćih specijaliteta. Posjetitelji su imali priliku kušati specijalitete koje su pripremili članovi udruga iz Niša, Bačkog Petrovca, Opova, Golubinaca, Tavankuta te domaćini iz Petrovaradina. Sunčano vrijeme, vesela atmosfera uz nastup reosnovanog tamburaškog orkestra HKPD-a *Jelačić* pridonijeli su ugođaju. Već oko 15 sati, uz bonove, posjetiteljima se nudio bogat izbor jela – od gulaša, čevapa, tarane do ribe i domaćih kobasica.

Sve više posjetitelja

Predsjednik HKPD-a *Jelačić* **Mirko Turšić** podsjetio je da je riječ o manifestaciji koja je tijekom godina postala jedan od najuspješnijih projekata te udruge. Naglasio je kako događaj raste i po broju posjetitelja i po raznolikosti sadržaja, a posebno se osvrnuo na suradnju s udrugama.

»Na ovogodišnjoj manifestaciji ugostili smo udrugu *Široko* iz Niša, koja okuplja Hrvate južno od Save i Dunava, zatim slamarke iz Tavankuta koje su svojim radovima unijele dašak tradicije a koje su nam spremile taranu, Hrvate iz Bačkog Petrovca s njihovom poznatom kobasicom, naše prijatelje iz Opova s pečenim gulašom te goste iz Golubinaca. Domaćini su, pak, ponudili dunavsku ribu, a naš tamburaški orkestar ponovno je nastupio. Već sada razmišljamo o desetom izdanju koje će imati posve novi koncept, ukoliko nam projekti budu odobreni«, istaknuo je Turšić.

Petrovačka kobasica i niški čevapi

Udruga južnobačkih Hrvata iz Bačkog Petrovca drugi je put sudjelovala na ovom događaju.

»Ovo nam je drugo sudjelovanje na manifestaciji koju organizira *Jelačić*. Isto tako, oni redovito sudjeluju na našim događanjima. Smatram da se kao zajednica moramo više družiti kako bismo se bolje upoznali i zbližili.

Danas smo pripremili petrovačku kobasicu koja se pravi po posebnoj recepturi. Ona je nešto ljuća i razlikuje se od ostalih kobasica, baš kao što je i petrovački kulen prepoznatljiv među sličnim proizvodima», kaže predsjednik udruge **Dragan Dražić**.

Posebnu pažnju privukla je udruga Hrvata *Široko* iz Niša koja je, kako je njihov predsjednik **Miro Čavara** naglasio, jedina udruga koja okuplja Hrvate iz tog dijela države – iz Niša, Čačka, Svilajнца, Bora, Zaječara, Leskovca i Vranja. Na ovoj manifestaciji odlučili su se predstaviti specijalitetom s juga – čevapima.

»Naš tim danas priprema roštilj, a odlučili smo se za čevape. Čevapi su južnjački specijalitet i jug asocira na roštilj. Od roštilja ljudi najviše traže upravo čevape, pa smo se za njih odlučili, uz dodatak ljutih papričica«, rekao je Čavara.

Opovački pečeni gulaš

Okus Banata donijela je Udruga banatskih Hrvata iz Opova. Njihov predstavnik **Željko Horvat** kazao je da se treću godinu zaredom predstavljaju u Petrovaradinu, a njihov specijalitet je opovački pečeni gulaš.

»Prošle godine prodali smo 92 bona, prethodne 68, a ove se godine nadamo još većem interesu... Nemamo ništa od toga, ali to je neko mjerilo koliko je naš gulaš dobar. Što se pripreme tiče, opovački gulaš priprema se od svinjske plečke. Meso se prvo peče na talandari, napravimo ih kao ražnjiće, nema ništa masnoće. Zatim se kombinira s dinstanim povrćem i dalje kuha u kotliću. Takav recept naslijedili smo od svojih predaka i prenijeli na udrugu. Kod nas u Opovu se krajem rujna održava i *Gulašijada*, koja okuplja više ekipa i služi kao lijepa prilika za druženje. To je način na koji se mi, malobrojni Hrvati u Banatu, povezujemo i čuvamo zajedništvo. Povezali smo se kroz kuhinju i događanja poput današnje manifestacije, i to je važno«, naveo je Horvat.

Manifestaciji su, među ostalim, nazočili i predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, kao i hrvatskih udruga koje nisu sudjelovale u kuhanju. Izaslanik predsjednice HNV-a **Jasne Vojnić Goran Kaurić** ukazao je na razvijenu praksu gastro manifestacija u hrvatskoj zajednici.

»Moram pohvaliti HKPD *Jelačić* i istaknuti da je ovo deveti put da oni organiziraju svoju gastronomsku manifestaciju. Danas gotovo svako mjesto koje ima hrvatsku udrugu organizira svoj gastrofest. To je prekrasno jer pruža priliku za druženje, ne samo kroz klasične kulturne programe, nego i u opuštenoj atmosferi kao što je ova. Posebno mi je drago što su tu udruge iz svih dijelova Vojvodine, ali i iz Niša«, poručio je Kaurić.

Gastro manifestaciju *CROZ kuhinje Vojvodine* podržao je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

K. Ivković Ivandekić

Uređuje se 25 kilometara atarskih putova na teritoriju Subotice

Na teritoriju Grada Subotice ove godine bit će uređeno ukupno oko 25 kilometara atarskih putova, čime se značajno unapređuje putna infrastruktura za poljoprivrednike i stanovnike prigradskih naselja. Radovi se izvode u okviru projekta sufinanciranog iz pokrajinskog i gradskog proračuna, a ukupna vrijednost investicije iznosi 102 milijuna dinara. **Srđan Bošnjak** iz Javnog poduzeća za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, inženjer za izgradnju cestovne infrastrukture i objekata cestovne infrastrukture, izjavio je kako je početkom godine, u travnju, Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo raspisalo natječaj za dobijanje bespovratnih sredstava za uređenje atarskih putova i otesišta na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine.

»Grad Subotica aplicirao je na taj natječaj i dobijena su sredstva u iznosu od 72 milijuna dinara. Trenutno se radovi vrše jednim dijelom u Mjesnoj zajednici Tavankut, a drugim u Mjesnoj zajednici Mala Bosna. Ovdje se radi uređenje atarskog puta metodom cementne stabilizacije u dužini od 3.380 metara. Ta trasa nalazi se upravo između ove dvije mjesne zajednice. Kada se završi cementna stabilizacija, krećemo s radovima nasipanja kamenim drobljenim agregatom. Nakon završetka radova na ovom potezu, nastavljamo s radovima u drugim mjesnim zajed-

nicama, nakon Tavankuta dolazi Bajmak, Novi Žednik, Čantavir i Kraljev Brig. U ovom ugovoru bit će uređeno oko 17,6 kilometara atarskih putova, što cementnom stabilizacijom, što nasipanjem drobljenim kamenom, a početkom godine iz gradskog proračuna osigurano je 30 milijuna dinara za uređenje atarskih putova i tijekom ljeta urađeno je oko 7,6 kilometara. Stoga ćemo ove godine urediti ukupno oko 25 kilometara atarskih putova u ukupnom iznosu od 102 milijuna dinara, dijelom iz pokrajinskog, a dijelom iz gradskog proračuna«, rekao je Srđan Bošnjak.

Kako smo imali priliku čuti, metoda cementne stabilizacije je mnogo dugotrajnije rješenje od običnog nasipanja.

»Sam postupak je sljedeći: akreditirani laboratorij vrši ispitivanje zemljišta, na osnovu tih ispitivanja i parametara dobija se točna receptura cementnog veziva i vode koja se miješa s postojećim materijalom. Time se dobija mnogo čvršća podloga u odnosu na klasično nasipanje, samim tim se dobija i mnogo duži vijek trajanja. Atarski putovi koji su uređeni cementnom stabilizacijom zahtijevaju popravak svakih tri do pet godina, dok putovi koji su uređeni metodom klasičnog nasipanja drobljenim kamenom zahtijevaju popravke svake godine«, objašnjava Srđan Bošnjak.

I. U.

31. Mikini dani u Beregu

»Svaki ton bio je priča«

U Beregu su u nedjelju, 21. rujna, održani 31. *Mikini dani*, festival tambure i folklor koji se održava u čast čuvenog violinista **Mike Ivoševa Kuzme** (1901. – 1959.), podrijetlom iz tog bačkog sela. *Mikine dane* organizira HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević*. Ove godine u programu su sudjelovali domaći glazbenici i gosti iz Hrvatske. Na »litnjoj pozornici« u selu tako su se predstavili HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice (sa solistima), TS *Pajo Kolarić* iz Osijeka, TS *Euforija* i TS *Muštuluk* iz Sombora.

Goste i publiku pozdravio je predsjednik HKPD-a *Silvije Strahimir Kranjčević Milorad Stojnić*.

»Mika je bio poznat i voljen jer je svirao iz srca, svaki ton bio je priča. Njegovo ime i muzika žive i danas upravo kroz ovaj festival koji se održava dulje od tri desetljeća u Beregu«, kazao je Stojnić.

Mikine dane otvorio je **Nebojša Trivunović**, član Gradskog vijeća Sombora za područje komunalne djelatnosti i investicija, istaknuvši kako je Mika svojim primjerom nadahnuo mnoge generacije muzičara.

»Grad Sombor podržava ovakve manifestacije koje imaju za cilj očuvanje kulture, tradicije i povijesti, ali i sjećanje na znamenite ličnosti, kakva je bio i Mika«, kazao je Trivunović.

Mika Ivošev Kuzma bio je glazbenik koji je imao svoj tamburaški sastav, snimao je za Radio Zagreb, nastupao sa svojim orkestrom u Beogradu, Makarskoj, Paliću, Somboru. Prvi *Mikini dani* održani su 1994. godine i od tada udruga *Silvije Strahimir Kranjčević* čuva sjećanje na Ivoševa. Iako su prvi *Mikini dani* bili smotra tamburaša, kasnije je manifestacija prerasla u kulturno-umjetnički program u kome sudjeluju tamburaši, pjevači i folklorne skupine.

H. R.

Josip i Snežana Kujundžić, vlasnici tvrtke *Framer*

Izazovi i draži restauracije i rekonstrukcije

*»Ima to svoju čar kad od nečeg što je u lošem stanju napraviš da bude lijepo i kvalitetno«, kaže Josip * »Ne postoji problem koji ne možemo riješiti, samo je pitanje vremena koliko je potrebno za to«, ističe Snežana*

O subotičkoj tvrtki *Framer*, koja se bavi uramljivanjem slika i prodajom slikarskih platna i koju od 2015. godine vodi bračni par **Josip i Snežana Kujundžić** već smo pisali u našem tjedniku. Osim spo-

Novi izazov pred Kujundžićima

menute djelatnosti, tijekom vremena *Framer team*, kako znaju za sebe reći, počeo se baviti i restauracijom starih ramova, da bi njihovi najnoviji pothvati bili restauracija i rekonstrukcija slika i kipova. Veoma izazovne i zahtjevne poslove na tom polju do sada su radili za crkvu sv. Jurja u Subotici i crkvu sv. Lovre u Sonti.

Radovi na ramovima, slikama i kipovima

S poslovima restauracije, odnosno rekonstrukcije, počeli su kada ih je jedna mušterija pitala bi li mogli popraviti jedan stari gipsani ram.

»Mislim da je taj ram radio još pokojni **Franzer**. Imala sam neka znanja o materijalima i odlučili smo pokušati jer mi je uvijek bila ljubav ta restauracija. Volim nečemu što je staro, pohabano, dati novi život, tj. da ne završi negdje na tavanu ili još gore u smeću. Upustili smo se u tu avanturu i mogu reći da je završena vrlo uspješno. To je bio prvi naš korak. Nakon toga, kada sam objavila na društvenim mrežama taj pothvat, počeli su se javljati ljudi. Znači, prvo smo počeli s ramovima«, započinje priču Snežana.

Nakon nekog vremena javio im se župnik subotičke crkve sv. Jurja u Subotici vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov** s molbom da restauriraju neke slike, da bi potom iz iste crkve dobili oštećen kip Blažene Djevice Marije s Isusom. U pitanju je bio drveni kip i budući da su, kako navodi Snežana, znali koje materijale trebaju koristiti, kako to uraditi, prihvatili su se i tog posla. Posljednji takav posao bio im je restauracija ramova i slika iz crkve sv. Lovre iz Sonte, za što ih je zamolio vlč. **Josip Kujundžić**.

»Kod jedne slike nepoznatog autora, veličine 370x200 cm, koja se nalazila na oltaru, pozadina je bila zalijepljena cementnim ljepilom zbog čega je platno slike pretpjelo trajna oštećenja koja smo morali ukloniti isijecanjem prilično velikih površina. Srećom, uspješno smo riješili problem. Bile su tu još dvije manje slike dimenzija 190x110 cm«, ističe Josip, dodajući kako zapravo najviše vremena ode na samu pripremu predmeta. Dalje objašnjava faze samog postupka:

»Prvo se iz rama izvadi platno, pa se skine s blind rama na čemu je ono razvučeno. Potom ga je trebalo očistiti budući da je straga bilo nanosa nekog drugog platna koje je lijepljeno ljepilom na bazi cementa, što se inače ne radi jer cement zadržava vlagu pa to platno vremenom trune. Sve se to moralo skinuti, očistiti, pripremiti. Čak je blind ram bio oštećen pa smo i njega morali restaurirati jer je imao neke šare koje su bile oštećene«.

Nakon pripremih poslova (popravaka i šmirglanja rama, čišćenja platna), nastupa Snežana s radovima

koji zahtijevaju preciznost i kreativnost.

»Kod ramova, kada se završe ti 'grublji' radovi, krećem ja s prvim zaštitnim slojem, potom ide temeljna farba. Kod slika, ako je potrebno, nanosim boju ili radim popravke na platnu. Konkretno, kod ove slike iz Sonte nanijela sam svježiju boju koja sadrži materijal koji se može kombinirati sa starim materijalima da ne bi došlo do ponovnog pucanja. Ako je u pitanju oštećenje nekih ukrasnih detalja, primjerice na ramovima, mora se obraditi drvo i šmirglanjem ukloniti dijelovi koji mogu izazvati dodatno pucanje, nakon čega ide novi nanos gipsa, a potom nastupam ja s rezbarenjem, pravljenjem šarica. Nakon toga ide ponovno premaz zaštitnog sloja prije farbanja, pa ide temeljna boja i na koncu finalna«, pojašnjava Snežana, ističući kako je cilj uraditi posao da to bude trajno i kvalitetno.

»Ove slike stare su preko 200 godina, koliko postoji i crkva, dakle od 1812. godine. Nadamo se da će slike, nakon našeg posla, opstati možda ne 200, ali puno godina, ali treba istaknuti da je jako važno čuvanje tih slika, odnosno kako se s njima poslije rukuje. Primjerice, prilikom čišćenja ne smiju se koristiti agresivna sredstva. Također, puno znači i gdje se slika nalazi, kakvi su uvjeti u smislu ima li vlage i dr. Sve to utječe na trajnost«, dodaje ona.

Svaki je problem rješiv

Osim što su prilično zahtjevni, navedeni poslovi Kujundžićima predstavljaju pravi izazov.

»Ima to svoju čar kad od nečeg što je u lošem stanju napraviš da bude lijepo i kvalitetno. No, često se događa da na koncu ima mnogo više posla nego što smo u početku mislili«, kaže Josip, a Snežana dodaje: »Ne postoji problem koji ne možemo riješiti, samo je pitanje vremena koliko je potrebno za to«.

Također nam je objasnila što je razlika između restauracije i rekonstrukcije:

»Restauracija podrazumijeva da se ono na čemu se radi ostane autentično, znači onako kako je bilo u prvobitnom stanju. Ne mijenja se ni kolorit, ni tekstura, ništa što se tiče primjerice slike, napose ako je u pitanju neki poznati autor ili ako je slika stara preko sto godina, što sam imala slučaj s jednom iz senčanske crkve u Subotici. Tu smo vodili računa samo da je dobro očistimo, a kada

se to uradi, slika dobije tu neku mat teksturu pa ide dodavanje boje ukoliko negdje nešto fali, ali se treba držati toga kako je u originalu. Samo se poprave pukotine, doda se malo boje ako je spala i onda ide zaštitni lak. Kada je u pitanju rekonstrukcija, to zavisi od naručitelja posla. Može tražiti da se promijeni kolorit, možda neka korekcija likova ili predmeta na slici. Znači, daje se svježina, novi izgled slike. Tema ostaje ista, ali slika bude malo drugačija«.

Sljedeći ovakvi poslovi, kako navode, predstoje im s tri kipa

koja su im dovezena iz sončanske crkve, a dobit će ih ponovno i iz subotičke crkve sv. Jurja.

Snežana i njene slike

Ljubav za slikarstvom, podsjetit ćemo, kod Snežane se rodila u djetinjstvu i prve korake stekla je u osnovnoj školi gdje joj je nastavnik likovnog bio **György Boros**, koji je vodio i likovnu sekciju.

»Tu se otkrio neki moj talent kada sam i započela sa slikanjem. Pravac kojim se bavim je nadrealizam, a odnedavno sam počela eksperimentirati i s kubizmom. Tehnika kojom slikam je ulje na platnu, akril ne volim, po mom mišljenju nema dušu, 'plastičan' je, ne odgovara mi za finu obradu. Volim sjenke, volim preciznost, što mi ulje omogućuje. Najviše me inspiriraju priče iz života, situacije koje nas muče ili vesele. Smatram da je svijet jedna pozornica u kojoj smo mi ljudi samo glumci u toj predstavi, odnosno u svom životu. U početku su moje slike i prikazivale neke lutkice, doslovno lutkarsku predstavu koja se odigrava na toj pozornici, međutim krenula sam ubacivati konkretne, realističnije likove. U slikama ima jako puno simboličnih detalja i ta simbolika uvijek asocira na nešto konkretno, a to uvijek prepuštam promatraču da otkrije poruku na mojoj slici, riječju – svaka slika ima svoju poruku«, priča Snežana kojoj sredinom listopada predstoji izložba u Rogaškoj Slatini u Sloveniji, u hotelu *Atlantida Boutique*.

»Bit će to moja samostalna prodajna izložba za koju pripremam još nekoliko slika iz pravca kubizma, a postavka će ostati tamo tri mjeseca. Poziv na ovu izložbu dobila sam posljednji put na likovnoj koloniji u Mariboru, gdje inače idemo posljednjih šest godina.«

I. Petrekanić Sič

Što je donijela praksa i kako odabrati pravi hibrid?

Srbija je tržište na kojem se susreću domaći oplemenjivački programi i međunarodni brendovi – od Instituta za kukuruz *Zemun polje* (ZP), NS Seme, do *Pioneer/Corteva*, *KWS-a*, *Syngente*, *RWA-e* i drugih distributera. U takvom okruženju, kvaliteta sjemena i stabilnost prinosa sve su važniji kriteriji, osobito nakon sezona s izraženim sušnim stresom i neujednačenim oborinama. U praksi se potvrđuje da razlike među hibridima nisu samo u FAO grupi zriobe i genetskom potencijalu, nego i u brzini otpuštanja vlage, strukturi i veličini klipa te u reakciji na stres – čimbenicima koji na kraju odlučuju o isplativosti proizvodnje. Ovu tezu podupiru i višegodišnje znanstvene i ogledne analize u Vojvodini i šire.

Okosnicu domaće ponude čini Institut za kukuruz *Zemun polje*, čiji su ZP hibridi sustavno selekcionirani u lokalnim agroekološkim uvjetima i namijenjeni različitim tehnologijama – od berbe u klip do žetve u zrnu. Naglasak u opisu njihovog sortimenta posljednjih godina stavljen je na tolerantnost na sušu, visok potencijal rodnosti i relativno brzo otpuštanje vlage – svojstva koja su posebno tražena u proizvodnim godinama s izraženim toplinskim valovima. Institut ujedno održava akreditirane laboratorije za ispitivanje sjemena (čistoća, klijavost, vlaga, masa 1.000 sjemenki, vigoR/»hladni test«, zdravstveno stanje, genetička čistoća), što je bitna karika u kontroli kvalitete prije izlaska vreće na tržište. S druge strane, međunarodni programi donose novu genetiku i snažan marketing, ali i detaljne kataloge s tehničkim specifikacijama za poljske uvjete Srbije. U ponudi *Syngente* i *KWS-a*, primjerice, ističu se hibridi s brzim početnim porastom, snažnijom tolerantnošću na abiotičke stresove (suša, toplinski stres) te naglašeno »stay green« svojstvo, dok distributeri poput *RWA-e* komuniciraju i konkretne morfološke pokazatelje – broj redova zrna, dužinu klipa, visinu biljke, položaj klipa i dinamiku otpuštanja vlage – svojstva koja poljoprivrednicima olakšavaju odabir u odnosu na planiranu gustinu sklopa i rokove žetve.

Kako se sve to pokazalo u praksi u posljednjoj sezoni?

Podaci terenskih ogleda PSSS-a i demonstracijskih parcela upućuju na širok raspon prinosa, ovisno o lokalitetu, agrotehnici i rasporedu kiše. Analiza Poljoprivredne stručne službe Sombor za 2024. godinu, koju su postavili na svojoj web stranici, bilježi u poljoprivrednim poduzećima i zadrugama prosječne urode merkantilnog kukuruza od

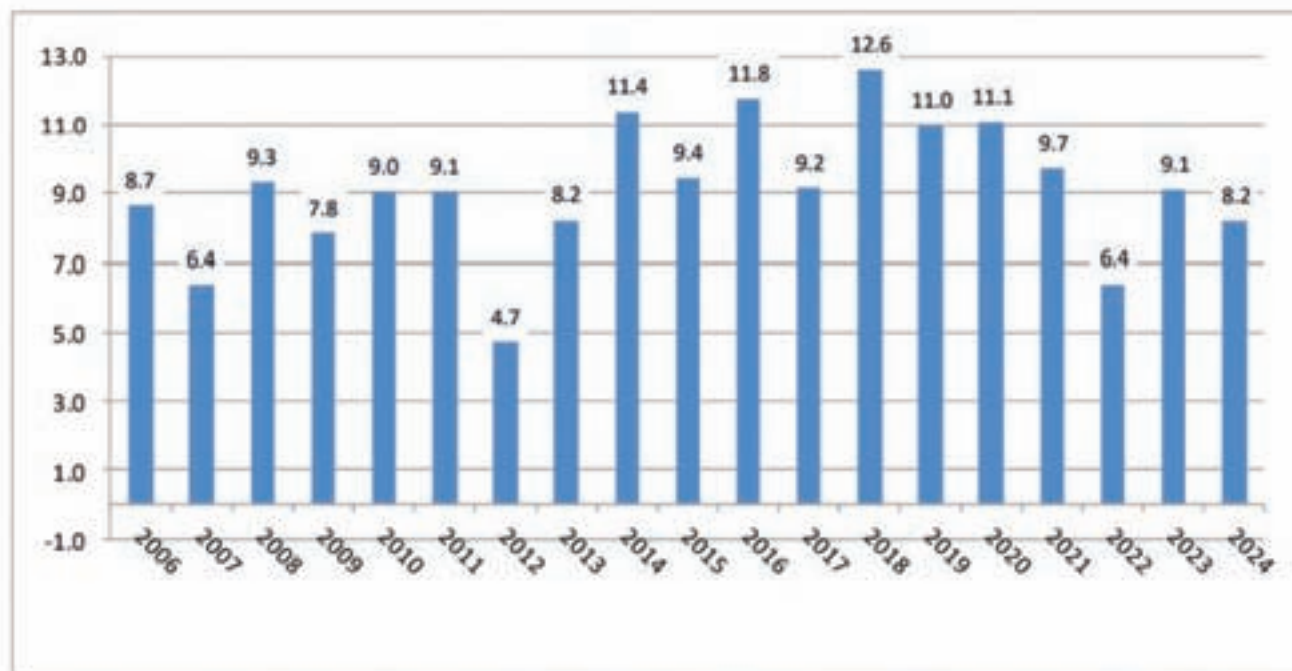

Proizvođači su najzadovoljniji hibridima koji kombiniraju srednju do srednje kasnu zriobu s boljom tolerantnošću na sušu i bržim otpuštanjem vlage jer takvi hibridi amortiziraju nepovoljan raspored kiša, a pritom smanjuju troškove sušenja

oko 7,4 do 9,3 t/ha, s pojedinačnim imanjima koja su u boljim mikro-lokacijama i uz dobru agrotehniku postizala 9,5-10,4 t/ha (uz napomenu da su razlike između donjeg i gornjeg terena bile značajne). Takvi rezultati potvrđuju da je genetski potencijal hibrida tek polazište, a da o ishodu presudno odlučuju rok sjetve, gustina, mineralna ishrana i raspored padalina. Sličnu sliku daju i rezultati demonstracijskih ogleda komercijalnih hibrida (*Dekalb/Bayer*) u 2024., gdje su na parcelama diljem Bačke i Banata prinosi standardizirani na 14% vlage u zrnu tipično oscilirali od oko 7,8 do 11+ t/ha, uz varijacije vlage na žetvi i razlike među FAO grupama. Takvi grafički prikazi prinosa po lokalitetima korisni su upravo zato što ističu stabilnost određenih hibrida preko različitih mikroklima i rokova žetve.

Znanstveni radovi iz Vojvodine koje možete pogledati na Repozitoriju instituta za kukuruz *Zemun polje* Beograd (rik.mrizp.rs) dodatno objašnjavaju zašto neki hibridi odolijevaju stresu bolje od drugih. Trogodišnji pokus u regionalnim uvjetima pokazao je da se formiranje prinosa osjetno mijenja s raspodjelom oborina i temperaturom, pri čemu hibridi s boljom učinkovitosti korištenja vode i stabilnijim nalijevanjem zrna zadržavaju nadmoć u sušnijim scenarijima. Ukratko, »plastičnost« hibrida – sposobnost da uz manje štete premosti stresne faze cvatnje i nalijevanja – sve je važnija od same »etiketirane« FAO grupe. Na razini tržišta službena statistika podsjeća da ukupni urod kukuruza u Srbiji varira iz godine u godinu. Procjene RZS-a pokazuju

Prinos kukuruza u polj.preduzećima i zadrugama regiona Sombor 2006-2024.

da su 2024. i 2025. obilježene oscilacijama proizvodnje pod utjecajem vremenskih prilika i tržišta, što dodatno motivira proizvođače da pažljivije biraju sjemenski materijal i diverzificiraju sortiment – primjerice kombinacijom ranijih i srednje kasnih hibrida radi rasporeda žetve i rizika od ljetnih suša. Kada je riječ o dimenzijama klipa i kvaliteti zrna, proizvođači u praksi najčešće traže »zuban« tip zrna u srednjim FAO grupama koji postiže dobar balans između prinosa, brzine otpuštanja vlage i cijene dorade. Katalozi distributera redovno navode broj redova (često 16-20), dužinu klipa (oko 20-22 cm) i broj zrna u redu (često oko 35-40), dok ZP sortiment naglašava i namjenu (berba u klip u vs. žetva u zrnu) te tolerantnost na sušu. Za proizvođača to znači mogućnost finog podešavanja gustoće sklopa i strategije žetve: hibridi s jačim »stay green« efektom i višim klipom često podnose gušće sklopove i dulje ostaju fiziološki aktivni, dok hibridi s bržim otpuštanjem vlage smanjuju trošak dosušivanja.

Iskustva s terena

Na Danima polja PSSS-a širom zemlje prikazivani su različiti hibridi – od ZP 606 i ZP 606-ih generacija do NS i BC hibrida na istim lokacijama – s dobrim prihvaćanjem od proizvođača upravo zbog stabilnosti klipa i ujednačenosti zrna u uvjetima neujednačenih padalina. Iako su takvi dani polja primarno demonstracijski, bilješke sa službenih objava pokazuju interes proizvođača za kombiniranje domaćih i stranih hibrida na imanju, kako bi se pokrile različite rizične situacije.

Pritom je kvaliteta sjemena – a ne samo genetika – činilac bez kojeg nema sigurnog starta. Proces dorade i certificiranja u Srbiji jasno je propisan, postoje nadležna tijela pri

Ministarstvu poljoprivrede (Uprava za zaštitu bilja; grupa za certificiranje sjemena), a laboratorijske analize (klijavost, čistoća, vlažnost, zdravlje, vigoR) provode se u akreditiranim ustanovama prije stavljanja sjemena na tržište. Upotreba certificiranog sjemena nije samo preporuka radi prinosa, ona je i uvjet za ostvarenje regresnog poticaja za kupnju sjemena, za koji su pravila i rokovi objavljeni u 2025. godini. U prijevodu: račun/faktura i deklarirano certificirano sjeme postali su »ulaznica« za državne poticaje, što dodatno smanjuje rizik od loše klijavosti i primjesa. Iako su prinosi i vlaga najčešće prva metrika pri izboru hibrida, proizvođači sve češće gledaju i meke pokazatelje: ujednačenost klasa radi lakšeg kombajniranja, toleranciju na polijeganje, zdravstveno stanje klipa (fusarium), te tržišnu dinamiku – hoće li ranija žetva donijeti bolju cijenu ili uštedu na dosušivanju. Demonstracijski rezultati iz više općina u Vojvodini pokazuju kako je u istim uvjetima moguće vidjeti razlike i preko 2–3 t/ha između hibrida slične zriobe, što je u današnjim cijenama razlika koja presuđuje između pozitivne i negativne marže.

Ako bismo izvukli zaključak iz posljednje dvije sezone, proizvođači su najzadovoljniji hibridima koji kombiniraju srednju do srednje kasnu zriobu s boljom tolerantnošću na sušu i bržim otpuštanjem vlage – jer takvi hibridi amortiziraju nepovoljan raspored kiša, a pritom smanjuju troškove sušenja. U uvjetima Srbije to u praksi znači ciljane prosječne urode od 8 do 10+ t/ha na boljim lokalitetima uz adekvatnu agrotehniku, što potvrđuju i ogledni rezultati PSSS-a i komercijalnih demonstracija. Ostaje da se vidi što će nam pokazati rezultati ovogodišnje berbe i hoće li se nastaviti trend smanjivanja parcela pod ovom kulturom.

Ivan Ušumović

FOTO: www.psssombor.rs

HKPD “Stjepan Radić” Novi Slankamen
organizuje

MIHOLJSKI KONCERT

Subota 27.09.2025. u 18h
u Hrvatskom Domu
Cara Dušana 163 u Novom Slankamenu

Učestvuju:

KUD “Dr. Đorđe Natošević” Novi Slankamen
Hrvatska čitaonica “Fisher” Surčin
HKPD “Tomislav” Golubinci
KUD “Soko” Inđija
HKC “Bunjevačko kolo” Subotica
HKPD “Stjepan Radić” Novi Slankamen

Nakon kulturno-umetničkog programa
druženje uz
Tamburaški sastav “Ladan Špricer”

Pokrovitelji:

Ministarstvo kulture
Republike Hrvatske

OPĆISTINA INĐIJA
OPŠTINA INĐIJA

Ulaz:

Dobrovoljni prilog

Tavankut i Ruma na Gupčevim susretima

SLAVONSKI Kobaš – Prošloga vikenda održani su XXI. Susreti društava koji nose ime Matije Gupca. Ove godine domaćin je bila udruga iz mjesta Slavonski Kobaš, a među ostalim tradicionalno su sudjelovale i dvije udruge iz Srbije – HKPD-ovi *Matija Gubec* iz Tavankuta i Rume. Tavankučani su se predstavili bunjevačkim plesovima, a Rumljani s glazbenim repertoarom u izvedbi njihovog Velikog tamburaškog orkestra i vokalnih solista – **Katarine i Milice Atanacković** te **Marije Benčić**.

Pjesma, ples i običaji ponovno su dokazali da nas kulturna baština povezuje preko svih granica, poruka je susreta. Iduće godine domaćin okupljanja bit će Bakovići – Fojnica (BiH).

Mirjana Milodanović na Zagrebačkoj slavističkoj školi

DUBROVNIK – Zagrebačka slavistička škola (Hrvatski seminar za strane slaviste) poznata je djelatnost Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Hrvatski seminar za strane slaviste, 53. po redu (održan od 18. do 30. kolovoza), ugostio je ove godine u

Dubrovniku sudionike iz čak 20 država, a po preporuci i uz logističku potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, seminar je pohađala i **Mirjana Milodanović** iz Đurđina, studentica Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, smjer srpski jezik i književnost, objavio je ZKVH.

Šezdeset inozemnih profesora i studenata u Dubrovniku usavršavalo je znanje hrvatskoga jezika u okviru konverzacijskih lektorata, a na proseminarima i predavanjima raspravljalo se o jezikoslovnim, književnim, povijesnim i kulturnim temama koje je povezivala središnja tema 53. seminara – »Baštine i nasljedovanja hrvatskoga jezika, književnosti i kulture«.

»Upoznala sam puno novih ljudi, studente sa svih strana svijeta. Vrhunski profesori nastojali su prenijeti nam što više znanja i s nama zajedno razmatrati određena književna pitanja. Stekla sam puno znanja, prijatelja i poznanika s kojima planiram ostati u kontaktu«, kaže Mirjana Milodanović.

Nagrade za tamburaše iz Hrvatske

NOVI SAD – Na nedavno održanom 18. *Tamburica festu* u Novom Sadu nagrađeni su i sudionici iz Hrvatske. Za najbolji tamburaški orkestar proglašena je Tamburaška škola **Marković** iz Hrvatske, a njihov primaš **Igor Marković** ponio je titulu najboljeg. Nagrada im je pripala i za najbolju orkestarsku interpretaciju. Na tradicionalnoj tamburaškoj monodiziji birala se najljepša nova pjesma, a među nagrađenim izvođačima bila je i **Blanka Došen** iz Hrvatske, koja je dobila nagradu žirija i publike za interpretaciju pjesme *Grad u srcu*.

Igor Bezinović nagrađen u Leskovcu

LESKOVAC – Redatelj iz Hrvatske **Igor Bezinović** ovogodišnji je dobitnik nagrade *Otisak Gorana Paskaljevića* koja će mu biti uručena u listopadu u sklopu 18. Leskovačkog internacionalnog festivala filmske režije (LIFFE). O nagradi, koja nosi ime velikana jugoslavenskog i srpskog filma, Bezinović je izjavio:

»Od mojih prvih koraka u filmu nastojao sam zasnivati moj rad na filmskoj tradiciji, ali i na pronalaženju meni novih postupaka pri režiji filmova. S obzirom na to da se nagrada *Otisak Gorana Paskaljevića* dodjeljuje autorima s autentičnim stilom, drago mi je da LIFFE moj rad doživljava autentičnim. Vjerujem da je autentičnost jedan od ljepših komplimenata koje filmske autorice i autori mogu primiti kao opis njihova rada«.

Srijemci Srijemu u Staroj Pazovi

STARA PAZOVA – Zajednička manifestacija hrvatskih udruga iz Srijema pod nazivom *Srijemci Srijemu* ove se godine održava u nedjelju, 5. listopada, u Kazališnoj dvorani Centra za kulturu u Staroj Pazovi, s početkom u 17 sati. Udruga domaćin je HKPD *Tomislav* iz Golubinaca.

Manifestacija se održava pod pokroviteljstvom Hrvatskog nacionalnog vijeća iz Subotice, Fondacije za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji *Crofond*, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske te uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i medijsko pokroviteljstvo NIU *Hrvatska riječ*.

Vojvođanski Hrvati na *Vinkovačkim jesenima*

Bunjevačko kolo i Nazor u prijestolnici tradicijske kulture

Na ovogodišnjim 60. *Vinkovačkim jesenima* među 69 kulturno-umjetničkih društava koja su u nedjelju, 21. rujna, sudjelovala u svečanom mimohodu bili su i HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice i HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora, a *Bunjevačko kolo* nastupilo je završnog dana *Vinkovačkih jeseni* i na večernjem koncertu. U mimohodu kroz centar Vinkovaca prošlo je više od 2.000 sudionika obučenih u narodne nošnje, oko 60 konjanika i 30 zaprega. Svečani mimohod najposjećeniji je dio programa *Vinkovačkih jeseni*, jer ga na vinkovačkim ulicama prati nekoliko tisuća gledatelja.

»Dojmovi su iznimno pozitivni, koliko god da je bilo naporno članovima folklornog odjela biti angažirano od samog jutra do kasno navečer, u svima njima se osjetio ponos što su imali priliku predstavljati hrvatsku zajednicu iz Republike Srbije na jednoj od najvećih manifestaciji hrvatske baštine u Hrvatskoj. Pohvaljujemo odličnu organizaciju cijele manifestacije, osobito zajednički nastup na nogometnom stadionu i zahvaljujemo se na prilici da nastupimo na završnoj večeri manifestacije«, kaže predsjednik *Bunjevačkog kola* **Lazar Cvijin**.

Kao ni za *Bunjevačko kolo*, ni za HKUD *Vladimir Nazor* ovo nije bilo prvi puta da sudjeluju na *Vinkovačkim jesenima*. Posljednji puta 2018. godine i nakon sedam

godina bunjevačku nošnju i bunjevačke plesove ponovo su predstavili na najznačajnijoj tradicijskoj manifestaciji u Hrvatskoj.

»Čast je bilo biti pozvan na *Vinkovačke jeseni*, tim prije što su ove godine održane jubilarne 60. Čast je naći se među društvima iz cijele Hrvatske. Za *Nazor* to je jedan od najznačajnijih događaja u ovoj godini. Ponosni smo bili kada smo od oficijelnog spikera čuli ime našeg društva, to da smo jedno od najstarijih hrvatskih udruga

u Vojvodini i da ćemo iduće godine obilježiti 90 godina neprekidnog rada«, kaže predsjednik HKUD-a **Vladimir Nazor Tomica Vuković**.

Mimohod je završen na trgu NK *Cibalija* gdje su se svi sudionici mimohoda uhvatili u veliko *Šokačko kolo*.

Jubilarne 60. *Vinkovačke jeseni* započele su 12. rujna, ali se tradicionalno svečanost otvorenja održava posljednjeg vikenda trajanja manifestacije kada su na rasporedu i najatraktivnije priredbe – Državna smotra hrvatskog izvornog folkloru i Svečani mimohod sudionika i revija konjskih zaprega.

»Vinkovci su oduvijek grad koji povezuje i okuplja i u kojem su mnogi tražili bolji život, a posljednjih 60 godina postali su središte tradicijskog i kulturnog života. *Vinkovačke jeseni* su manifestacija koja svakom svojom riječju, pjesmom i plesom budi osjećaj zajedništva, a priča o jesenima rumeni jabuka priča je o ravnici i prošlosti slavonskog čovjeka i vjeri koja nas nije napustila u najtežim trenucima«, rekao je gradonačelnik Vinkovaca **Josip Romić** na svečanom otvorenju *Vinkovačkih jeseni*.

Prve *Vinkovačke jeseni* organizirane su u rujnu 1966. godine i ubrzo su postale jedan od najpoznatijih festivala ovakve vrste u cijeloj Hrvatskoj. U prvome planu ovoga festivala su njegovanje narodnih plesova, nošnji i običaja kako bi se očuvale tradicionalne vrijednosti narodnog života Slavonije. *Vinkovačke jeseni* su ubrzo prešle uske zavičajne granice i započele međusobno povezivati sve one ljude koji vole i cijene tradicijsku kulturu, jezik i običaje, a to će uključivati svestranu razmjenu kulturnih, gospodarskih i ostalih dobara diljem naše zemlje i proširenje ove jedinstvene smotre novim manifestacijama: znanstvenim, turističkim, sportskim, zabavnim...

Z. V.

U prostoru i vremenu, nova knjiga Marije Šeremešić

Zapis o Monoštorcima

U nakladi Udruge građana *Urbani Šokci* objavljena je knjiga autorice **Marije Šeremešić** *U prostoru i vremenu*. U knjizi su 33 osobe koje su po izboru autorice ostavile trag u Monošturu, u poslu koji su radile ili rade, a podrijetlom su iz Monoštora. U knjizi su svećenici, prosvjetni radnici, liječnici, pisci, kulturni djelatnici, znanstvenici.

Prof. dr. sc. **Marko Kovač** jedan je od liječnika koji je u knjizi *U prostoru i vremenu*. Rođen je u Beregu, nekoliko

larne bolesti. Prvi sam uveo ehokardiografski kabinet u Vojvodini, nakon toga usavršavao sam se u Americi, a kada je došao prof. dr. sc. **Ninoslav Radovanović**, postali smo prva kardiovaskularna bolnica u bivšoj Jugoslaviji. Tri godine nakon dolaska prof. Radovanovića imali smo unaprijed plaćenih 150 operacija iz Libije, pa sam ja bio tamo mjesec dana gdje sam radio ehokardiografske preglede. Od 2006. godine sam u mirovini. Rekao bih radna mirovina jer i dalje radim u jednoj privatnoj ordinaciji», kaže dr. Kovač, koji je u mirovinu otišao s mjesta načelnika Odjela za ultrazvučnu dijagnostiku Instituta za kardiovaskularne bolesti u Srijemskoj Kamenici.

U knjizi je i **Irene Scott** (rođena **Kusturin**). U njenom bogatom životopisu je i projektiranje, potvrda ili provjera gradnje 198 mostova u Australiji, Vijetnamu, Tajlandu, Indoneziji i Maleziji. Dobitnica je nagrade za mladog inženjera godine u Australiji. U knjizi su i nagrađivani pisac **Ivan Vidak**, **Vanja Petković**, koja je pokrenula akciju »Čepom do osmijeha«, a koja je dobila priznanje za najbolju dugoročnu volontersku akciju u regiji, zatim lokalna aktivistica koja radi na promidžbi Monoštora kroz turizam i za-

godina radio je u seoskoj ambulanti, a najveći dio proveo je u Institutu za kardiovaskularne bolesti u Srijemskoj Kamenici.

»Monoštor je za mene značajan i nekoliko je tu događaja koji su kasnije odredili moj daljnji put. Nakon završenih studija medicine otišao sam u vojsku i s jednim svojim prijateljem dogovarao sam da odemo u Ameriku. Dok sam čekao poziv za Ameriku radio sam u ambulanti u Monošturu i kada sam vidio i upoznao te ljude, pomislio sam pa ovo je meni Amerika«, priča dr. Kovač.

Očekivao je specijalizaciju iz interne medicine i uz posao liječnika opće prakse u ambulanti u Monošturu očekivao je mjesto liječnika internista koji bi obilazio sve pacijente na teritoriju općine Sombor koji su nakon bolnice poslani na kućno liječenje.

»Nisu mi dali specijalizaciju u Somboru već su me poslali u Novi Sad gdje sam i ostao. S gastroenterologije otišao sam na kardiologiju, pa na Institut za kardiovasku-

štitu okoliša **Zdenka Matić**, sveučilišni profesor u mirovini u području šumarstva dr. sc. **Martin Bobinac**...

U prostoru i vremenu 14. je knjiga Marije Šeremešić o Monošturu.

»U knjizi su ljudi koji su u prostoru i vremenu ostavili neki trag. U kulturi, duhovnom životu, zdravstvu. To su ljudi koji su ostavili trag u onome što su radili u Monošturu ili drugim sredinama i cilj mi je bilo njihovo predstavljanje da ih ljudi u Monošturu ne zaborave«, kaže Šeremešić.

Najstariji zapis je o **Stipanu Periškiću**, koji je rođen 1903. godine i koji je između ostalog dao svoj doprinos nacionalnoj emancipaciji Bunjevaca i Šokaca i buđenju njihove nacionalne hrvatske svijesti.

Knjiga je pisana na srpskom, hrvatskom i engleskom jeziku. Autorica to objašnjava činjenicom da su potporu dali Grad Sombor i MZ Bački Monoštor i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Z. V.

Knjiga o bereškim Šokcima

Selo i njegove obitelji

Bereški Šokci – Kroz arhivske izvore od XVI do XX veka naziv je knjige **Milana Stepanovića**, koja je u subotu, 20. rujna, predstavljena u Beregu. Objavljivanje knjige omogućio je **Zvonimir Himmelreich**, koji je po majci Berežac iz obitelji **Gorjanac**.

Na više od 350 stranica u knjizi je dan pregled povijesti Berega od srednjeg vijeka do početka XX. i popis bereških obitelji.

»Namjera nam je bila da osim opće povijesti sela i njegovog stanovništva, predstavimo i najstariju građu o bereškim šokačkim obiteljima, od kojih većina i danas ima svoje potomke u selu, Somboru i drugim mjestima. Ta građa obuhvaća razdoblje od 1714. do 1907. godine i na osnovu nje možemo rekonstruirati stariju prošlost svake pojedinačne obitelji i izvan crkvenih matičnih knjiga iz kojih se može oblikovati uglavnom samo rodoslov«, navodi autor Milan Stepanović.

Prema riječima Zvonimira Himmelreicha, knjiga je svjedočanstvo o specifičnosti života na panonskim prostorima kako bi se od zaborava sačuvalo sjećanje na mali, ali autentični šokački svijet.

»Knjiga je naš pokušaj da se na jedan zao-kružen način, zasnovan na znanstvenoistraživačkom pristupu i izučavanju arhivskih izvora ispriča prošlost Berega i njegovih obitelji, kao sela čije je postojanje kroz povijest obilježila šokačka subetnička skupina, sa svojim prepoznatljivim identitetskim obilježjima, kao što su govor, običaji, nošnja. Osim toga, to je naš mali dug prema precima od kojih potječemo, u mom slučaju, to podrijetlo blisko je vezano za bereške Gorjance, **Tomaševe**, **Tubićeve** i **Lukačeve**. Kroz proces istraživanja prošlosti tražili smo i odgovore na pitanja o načinu života, materijalnom stanju i svakodnevici naših

predaka, čime smo popunjavali praznine povijesnih nepoznanica. Time nije zadovoljena samo naša puka znatiželja, već je sačuvan i važan fragment kulturnog naslijeđa i identiteta, čime smo ispunili dio svoje odgovornosti prema potomcima«, navodi Himmelreich.

Kako se u knjizi navodi, na prostoru današnjeg Berega katoličko stanovništvo, kasnije nazvano šokačkim imenom, pojavljuje se polovicom XVI. stoljeća. Sve do formiranja suvremenih nacija u XIX. stoljeću nacionalno osjećanje bereških Šokaca bilo je slično kao i kod Bunjevaca, kako piše Stepanović, pretežno ograničeno na usku subetničku skupinu kojoj su pripadali. Tek početkom XX. stoljeća bereški Šokci prihvatili su »hrvatsko nacionalno osjećanje«.

Zanimljiv je i podatak o broju stanovnika. Bereg je 1803. godine imao 1.628 stanovnika, 1872. godine 2.585., a na posljednjem ugarskom popisu iz 1900. godine 2.824 stanovnika.

Poglavlje o prezimenima bereških obitelji otvara prezime Aljmašac, koje se krajem XVII. i početkom XVIII. stoljeća bilježi u Baranji, a prvi puta u Beregu spominje 1751. godine. Prema popisu iz 2002. godine s prezimenom Aljmašac tri su stanovnika Berega i tri Monoštora. Slijede zatim prezimena Andričin, Balatinac, Balažev, Banov, Bartulin, Benić, Blažetin, Čatalinac, Daražac, Dekić, Derventić, Filaković, Filipov, Gorjanac, Govedar, Grgin, Horvat Blažinkov, Ikotić, Ilić, Ivošev, Izipac, Jakšić, Jelić, Jozić, Katačić, Kolar, Kovač, Krizmanić, Lerić, Lovrenov, Lukačev, Lukić, Martinović, Matanov, Matin, Matiz, Ma-tošev, Mijin, Mrvičin, Nikolin, Opančar, Pavlov, Periškić, Petrešev, Pivar, Prakatur, Prodan, Radičev, Rica, Senčanin, Sitarica, Srimac, Stipankov, Sudar, Šimić, Tadi-nov, Terzić, Tomašev, Tubić, Tucakov, Velin, Vodeničar i Vorgić.

U pripremi knjige korištena je arhivska građa, literatura i stari tisak. Knjiga je pisana na srpskom jeziku.

Z. V.

Koncert *Odjeci nade* u Somboru ***Carmina Aeterna* okupila pjevače i glazbenike**

U povodu osnivanja glazbene udruge *Carmina Aeterna*, u subotu, 20. rujna, u Karmelićanskoj crkvi u Somboru priređen je koncert pod nazivom *Odjeci nade*. *Carmina Aeterna* posvećena je njegovanju vokalne i instrumentalne glazbe, kroz izvođenje djela iz renesanse, baroka i suvremenog doba. Pod njenim okriljem rade vokalni sastavi *Quadrivia*, *Carmeli trio* i komorni zbor

Carmel Concordia, okupljeni u zajedničkoj misiji istraživanja i predstavljanja raznovrsnog muzičkog naslijeđa.

Na subotnjem koncertu *Carmeli trio*, *Quadrivia* i *Carmel Concordia* nastupili su sa svojim prijateljima i muzičarima (**Andrej Kukuruzar, Josip Gorjanac, Ivana Butković, Ognjen Petrović, Toni Bodonji, Viktor Đurić i Daniela Jurišić**) kao i solistima (**Nikoleta Pap, Ivana Bojanić, Annamária Úri, Ivana Butković, Tamara Ivanić, Aleksandar Tasić i Jovo Ivanić**).

Ovo je bio prvi koncert udruge *Carmina Aeterna*. Kako navode, tek su počeli i imaju još puno toga u planu.

H. R. / Foto: Carmina Aeterna FB

In memoriam

Ivan Budinčević (1959. – 2025.)

U četvrtak, 18. rujna, nakon kratke i teške bolesti, preminuo je Ivan Budinčević, član i dužnosnik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini te elektor i vijećnik Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Rođen je 1959. u Subotici, gdje je završio osnovnu školu, Gimnaziju te Ekonomski fakultet. Nakon studija i odsluženja vojnog roka zapošljava se i radi na vanjskotrgovinskim poslovima, a kasnije u Odjelu za poljoprivredu Gradske uprave Subotica.

Sredinom 90-ih godina uključio se u rad DSHV-a. U nekoliko mandata bio je član Odbora Podružnice Subotica, član Vijeća DSHV-a od 2008. do 2012. godine te stalni izaslanik stranke u Federalnoj uniji europskih manjina – FUEN-u. Također, bio je član nekoliko povjerenstava i komisija DSHV-a. U ime DSHV-a bio je biran za člana upravnih i nadzornih odbora brojnih kulturnih ustanova i institucija. Surađivao je jedno vrijeme u mjesečniku DSHV-a *Glas ravnice*.

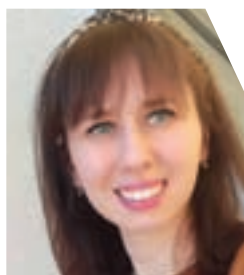
»Krasila ga je odanost DSHV-u i u teškim vremenima, spremnost na vođenje dijaloga i smirenost te vedar duh

i raspoloženost za šalu. Smrću Ivana Budinčevića DSHV je izgubio vjernog člana, velikog i dobrog čovjeka!«, objavio je DSHV.

Bio je jedan od rijetkih elektora DSHV-a u svih pet dosadašnjih saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća. U sazivu 2018.-2022. bio je i vijećnik HNV-a te predsjednik Povjerenstva za sport pri Vijeću, što, kako je HNV objavio, »svjedoči o njegovoj trajnoj posvećenosti i ugledu unutar zajednice«.

Bio je angažiran u društvenom i kulturnom životu hrvatske zajednice. Član je i dužnosnik – *tehniko*, to jest koordinator Nogometne reprezentacije Hrvata iz Srbije, s kojom je od osnutka prije 20 godina bio na svim natjecanjima i osvajao brojne medalje na europskim i svjetskim natjecanjima. Vodio je također više godina malonogometnu ekipu DSHV-a. Aktivist je i sudac na *Takmičenju risara na Dužijanci* te podupiratelj aktivnosti na obnovi križeva krajputaša u okviru programa *Bunjevački put križa*. Bio je sudionik i promotor Camina u Subotici – vjerske pobožnosti koja počiva na pješačenju.

Život za vječnost

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Što nas čeka nakon smrti? Nitko od nas ne zna kako će izgledati život nakon ovoga, niti možemo pojmiti život duše izvan tijela, budući da dok živimo na ovome svijetu sve spoznajemo i doživljavamo kroz tijelo. Ipak, znamo da je raj vječno blaženstvo, a pakao vječne muke. U Božjoj je nadležnosti odrediti tko će gdje provesti vječnost, te se svi pouzdajemo u njegovo bezgranično milosrđe. No, ne određuje Bog nasumično gdje će koga poslati, niti na njega možemo utjecati, kao što možemo na ljude kada nam je nešto potrebno. Bog je nepotkupljiv, nepodmitljiv, pravedan i prije svega milosrdan. I mi sami imamo udjela u njegovoj odluci kakva nas vječnost čeka. Kada se susretnemo s njim oči u oči, bit ćemo pitani o svojim djelima, o onome što smo učinili i što smo propustili učiniti. Tako da, koliko god ovaj život bio prolazan i kratak u odnosu na vječni, on je ipak važan, te ga ne smijemo provesti u ispraznosti, zaokupljeni prolaznim i trivijalnim stvarima, nego za vječnost živjeti već sada.

Pavlova pouka

Pitanja je bezbroj, ali Bog ništa ne traži od čovjeka, a da mu ne pomaže to ispuniti. On je bolje nego mi sami svjestan naših slabosti i mana, naših ograničenih mogućnosti. On nije strogi sudac, nego milosrdni Otac koji nam želi vječno spasenje. Ali moramo i sami dati svoj dio. Čitajući u Lukinom evanđelju kako su prošli bogataš i Lazar, plašimo se kako će s nama biti kada napustimo ovaj svijet. No, Abraham poručuje bogatašu, koji brine za svoju braću, da u Svetom pismu trebaju pronaći kako živjeti za vječnost (usp. Lk 16, 19-31). Nas ove nedjelje o tome poučava Pavao u svojoj poslanici Timoteju.

»Božji čovče! Teži za pravednošću, pobožnošću, vjerom, ljubavlju, postojanošću, krotkošću! Bij dobar boj vjere, osvoji vječni život na koji si

pozvan i radi kojega si dao ono lijepo svjedočanstvo pred mnogim svjedocima!« (1Tim 6, 11-12). Kada čitamo ove Pavlove riječi, sve se čini tako jasno i jednostavno. Ali, kada pođemo u svijet, vidimo brojne izazove koje treba svladati da bismo ostali na putu vječnosti. I tada vidimo da je odupiranje slabostima i težnja za postojanošću u vjeri i ljubavi pravi boj koji svaki čovjek treba voditi. Toliko nas toga svaki dan odvlači od pravednosti, pobožnosti, poniznosti..., tolike su situacije zbog kojih nemamo vremena biti onakvi kakvima nas Krist želi ili se toga odričemo jer nije zgodno i prikladno. Sve su to borbe u kojima možemo pobijediti ili izgubiti, ostati svjedoci svoje vjere ili je zaniijekati. Što god da se dogodi, važno je nastaviti boriti se za sebe koji si vjeran Kristu, koji si onakav kakvog te Gospodin želi. Borba je vrijedna pred Bogom, svaki novi pokušaj, sav trud uložen u izgradnju sebe kao Kristovog učenika.

Ne biti kao bogataš

Prispodoba o bogatašu i Lazaru, koju Isus priča farizejima, pomalo nas straši jer se svatko pred njom zapitao je li pred Bogom kao Lazar ili kao bogataš, a mnogi se ne mogu poistovjetiti ni s jednim. No, ono što svatko od nas može jest shvatiti da su samo dvije strane kada se preselimo u vječnost. Bogataševa je greška što je cijeli život usmjerio na bogatstvo i užitke. Toliko se time zaokupio da siromaha pored svoga stola nije ni primijetio, a mogao mu je olakšati teške ovozemaljske dane. To nam je upozorenje da ne postanemo kao bogataš, slijepi za brata u potrebi, bez ljubavi i suosjećanja jer smo zaokupljeni sami sobom i svojim imetkom. Trebamo se boriti živjeti onako kako Pavao napominje Titu, tada nećemo proći kao bogataš, nego će nam Bog iskazati svoje milosrđe.

Kapelice – nadgrobnni spomenici na grobljima (XXVIII.)

Hrvati katolici u Savinom Selu i njihov molitveni dom

Uvid u povijest djelovanja Katoličke Crkve u ovom mjestu ukazuje na pogodne pastoralne prilike, i to nakon Drugog svjetskog rata, po svoj prilici zahvaljujući stabilnom broju Hrvata, katoličkih vjernika

Hrvati u Savinom Selu čine nešto malo više od 2% stanovnika. Nakon Srba, Crnogoraca i Slovaka četvrta su po brojnosti nacionalno opredijeljena etnička skupina u ovom mjestu u općini Vrbas, koje se do Drugog svjetskog rata zvalo Torža i bilo u najvećoj mjeri naseljeno Nijemcima. Na razini općine, pak, po udjelu Hrvata Savino Selo je na prvom mjestu, a ako se razmatraju sva sela središnje Bačke nalazi se na drugom, nakon Kruščića.

Čitanje nadgrobnih spomenika

Možda će ovi toponimi našim čitateljima biti manje poznati, no Hrvata i dalje ima u Savinom Selu (56 osoba), i tijekom novije povijesti bilo ih je u nezanemarivom broju. Kao i uvijek, u istraživanju ove činjenice i saznavanju pojedinih detalja o njoj od pomoći su vidljiviji javni podaci, oni na natpisima nadgrobnih spomenika na groblju na samom sjevernom rubu naselja. Sudeći po oblicima prezimena, te prezimena i imena, nadgrobnih spomenika Hrvata, ili barem osoba u čijim obiteljima je makar, kada su sahranjivane u jedan grob muž Hrvat, ima najmanje 35, što je oko 5% od svih grobova na ovom groblju. Najveći broj grobova odnosi se na sahranjene Crnogorce i Srbe, a za njima slijede Slovaci, Hrvati, Mađari i Rusini. Postoji mala vjerojatnoća da je neki od Hrvata iz prijeratnog razdoblja sahranjen na evangeličko-reformatskom groblju, na južnom dijelu sela, no to nije moguće provjeriti, budući da je to groblje obraslo u gustu šumu.

Na sadašnjem, nacionalno i konfesionalno mješovitom seoskom groblju zapažaju se tri grobnice Hrvata iz obitelji **Maletin**, po dvije obitelji **Kelić**, **Marić**, **Kolović** i **Ključarić**, te po jedna obitelji **Mandel**, **Ćića**, **Matić**, **Lovreković**, **Demković**, **Lauc**, **Ištoković**, **Rakić**, **Kovačević**, **Pertić**, **Copek**, **Kolnik**, **Zorić**, **Vidović**, **Stiskalo**, **Tomić**, **Dević**, **Mišić**, **Brnadić**, **Bukovac**, **Čorak** i **Mandić**. Niti jedna osoba na ovom groblju nije sahranjena prije Drugog svjetskog rata, po podacima s epitafa, što upućuje na podrijetlo hrvatskog stanovništva iz kontingenata poslijeratne kolonizacije Vojvodine, te spontanog naseljavanja ekonomskih migranata nakon toga. To potvrđuju i podaci poslijeratnih popisa. Hrvata je tada bilo između 106 i 245 (1961. godine, što je najviše u XX. stoljeću u

Župnik Stjepan Prčić s prvopričesnicima u Savinom Selu 1965. godine

ovom selu i činilo je gotovo 5% stanovnika Savinog Sela). Gotovo je sigurno da je industrija u obližnjim gradovima Vrbasu, Bačkoj Palanki i Kuli pridonijela naseljavanju Hrvata, i to napose iz BIH, koja nije bila toliko zastupljena u sustavnoj kolonizaciji ovog kraja u odnosu na kontingente doseljenika dodijeljene srezovima u Crnoj Gori, primjerice.

Crkvena povijest

Razgledajući nagrobne spomenike na vrlo primjereno održavanom groblju u Savinom Selu, promatrač za kratko vrijeme može zaključiti kako je vrlo mali broj onih grobova Hrvata s ideološkim obilježjima ili bez obilježja. S druge strane, broj spomenika sa simbolom zapadnoga kršćanstva je dominantan. Uvid u povijest djelovanja Katoličke Crkve u ovom mjestu ukazuje na pogodne pastoralne prilike i to nakon Drugog svjetskog rata, po svoj prilici zahvaljujući stabilnom broju Hrvata, katoličkih vjernika. Hrvata u malom broju je ipak u Savinom Selu bilo i prije Drugog svjetskog rata, budući da crkveni izvori kao jezik bogoslužja 1942. godine navode i hrvatski, uz mađarski i njemački. Odakle oni i gdje se odvijalo bogoslužje?

Šetnja (glavnom) Ulicom maršala Tita na prostranoj neuglednoj kući na broju 13 uz kapiju pročelja otkriva veliki

kriz izveden u žbučnoj plastici. Vrata dvorišta su, kao i drugdje u Bačkoj, otvorena, a odmah do ulaza nalaze se drvena vrata molitvene kuće (kako se često u manjim filijalama nazivaju bogoslužni objekti) posvećene Srcu Isusovu. Ona se proteže prostorijom dugačkom 20 metara, širine 8, posvećenom za katoličko bogoslužje u kući izgrađenoj 1940. godine. Pet godina ranije vikarija Torža izdvojena je iz župe Svih svetih u obližnjoj Kucuri, a godinu dana kasnije, 1936., počele su se voditi i matice. Nazočnost katolika bilježi se još od 1822., uvijek u malom broju, vjerojatno radi održavanja konfesionalne ravnoteže. Vrlo je moguće da je u periodu kada je Torža ušla u sastav slavenske države sustav prosvjete, kao i u mnoga druga sela u Vojvodini, dovodio učiteljski kadar u škole kako bi neslavensku djecu intenzivno podučavao na srpskom i hrvatskom jeziku. Slično se dogodilo i u drugim državnim službama. Tako se može tumačiti ova međuratna prethodnica kasnijih Hrvata naseljenika.

Došla je struja!

Molitveni dom Srca Isusova bio je utočište Hrvata ovoga sela. Nekoliko izvora spominje vrlo posjećena bogoslužja tijekom više od četiri desetljeća. Slikar **Eugen Kočiš** (mlađi) naslikao je 1955. godine veliku oltarnu sliku uljem na platnu. Ta slika je i danas glavna oltarna slika u molitvenom domu. U dvorištu se nalazi metalni zvonik s dva zvona. »Crkva« odaje dojam marnoga održavanja, ali i nostalgije za vremenima koja su neumitno prošla. U istoj zgradi svete mise služe i grkokatolički svećenici.

Njome su upravljali svećenici iz Kucure, a čak petorica bili su Hrvati: **Marko Zomborčević**, koji je vjerničkom zajednicom upravljao od 1815. do 1822., **Jakob Vlaović** (1938. – 1947.), **Stjepan Prčić** (1960. – 1968.), **Franjo Davčik** (1982.) i **Aleksandar Lukić** (1982. – 1993.). Od 1968. godine vjerska zajednica u Savinom Selu je bila proglašena župom, no u selu nikada nije bio postavljen svećenik koji bi tamo stanovao. Pokojni biskup **Slavko Večerin** nanovo ju je 2021. spustio na razinu kucurske filijale. I danas, kada se mise slave jedanput mjesečno, i kada na njima bude uglavnom jednoznaменkasti broj vjernika (unatoč 247 katolika oba obreda koliko ih ima

Molitveni dom Srca Isusova u Savinom Selu

po popisu), mora se kazati kako rane iseljavanja Hrvata i vjerske te nacionalne asimilacije bole, ali ne ubijaju život ovdje. Pomalo neobičan znak toga jeste uvođenje struje u molitveni dom, prvi puta, što se dogodilo ove godine! Do tada su mise služene isključivo u podne, kada ima najviše dnevnog svjetla. Liturgijski život katolika omogućuju i dalje revnosni svećenici, a posebno **György Juhász** (1993. – 2006.) te sadašnji **Károly Szabadi**.

Svoje svećeničke uspomene iz ovog sela navodi prečasni Juhász, svećenik u 80. godini života, župnik u Kuli.

»Zapisivao sam svake godine u koju kuću sam ulazio, gdje su me očekivali, i imao sam vodiča, jer ispočetka nisam znao gdje stanuju naši vjernici. Išao sam u dvadesetak obitelji. Naši vjernici većinom su bili Hrvati, podrijetlom iz Bosne, ali i iz drugih krajeva nekadašnje države. Bilo je i Mađara. Na svetoj misi je bilo do dvadesetak ljudi. Kantora, na žalost, nismo imali«, kaže on, dodajući da je za njegove službe obnovljeno svetište molitvenog doma, napravljena hidroizolacija zgrade na trošak Mjesne zajednice te oličen unutarnji dio.

Mali znak da je možda moglo biti i jačeg društvenog i političkog aktivizma Hrvata središnje Bačke bili su utemeljenje Mjesne organizacije DSHV-a u Savinom Selu nakon demokratskih promjena početkom stoljeća, te posjeti čelnika ove stranke uoči pojedinih izbora, no čini se da taj pothvat nije zaživio.

Marko Tucakov

Vanjski dio molitvene kuće

Hrvatska riječ, broj 35, 26. rujna 2003.

Prijetnja jezične globalizacije

Od oko šest tisuća postojećih svjetskih jezika tri tisuće je pred nestajanjem, kaže se u studiji koju je izradio UNESCO, i u kojoj se poziva svjetsku javnost da poduzme mjere kako bi se brojnim manjinskim jezicima koji su sve ugroženiji dala nova šansa za život. Ukoliko se izumiranje jezika nastavi ovim tempom, na planetu će se jednoga dana govoriti samo engleski, francuski, španjolski, ruski i kineski, upozoravaju stručnjaci. Pojava globalnih video-komunikacije, masovna kompjutorizacija i korištenje interneta taj proces ubrzavaju tako što stvaraju prostor za sve veću dominaciju samo jednog jezika, te su već gotovo svi narodi koji imaju visok postotak informatički pismenog stanovništva umjesto svojih domicilnih izraza uveliko usvojili englesku terminologiju u ovoj oblasti. Nestajanje jezika je stalan historijski proces, i on se događa već vijekovima i tisućama godina, ali je tijekom povijesti bio znatno sporiji zahvaljujući slabim migracijama i slaboj komunikaciji među narodima. U posljednja tri stoljeća, međutim, taj je proces poprimio drastične razmjere. A, s nestankom bilo kojeg jezika, nestaje i čitav jedan svijet: nestaje kultura stvarana na tom jeziku – književnost, nauka, predanja, koji se nikakvim prijevodima ne mogu nadomjestiti.

(Vesela Laloš)

Za kvalitetnu nastavu na hrvatskom jeziku

U četvrtak 18. rujna stigli su u ured Hrvatskog nacionalnog vijeća udžbenici za polaznike prvog i drugog razreda s nastavom na hrvatskom jeziku u osnovnim školama. Ove udžbenike koristit će također i djeca koja pohađaju nastavu na srpskom jeziku i uče hrvatski jezik i kulturu, kao dodatni predmet. To su prvenstveno udžbenici hrvatskog

jezika, slovarice i radne bilježnice, koji trebaju pomoći učiteljicama i đacima u ovladavanju hrvatskim jezikom i elementima vlastite kulture. Svaki đak će besplatno dobiti komplet knjiga. Stigla je također i pomoćna literatura namijenjena učiteljima za kvalitetniju pripremu i izvođenje nastavnog programa. Značajan broj kompleta CD-a »Klasici hrvatske književnosti« također je uključen u ovu donaciju Skupštine grada Zagreba, a namijenjen je učiteljima koji će ih koristiti u svome radu.

(H.R.)

Inicijativa za osnivanje profesionalnih institucija u kulturi

Na sjednici IO HNV održanoj 20. rujna Izvršni odbor HNV-a raspravljao je o deset točaka dnevnog reda. Predsjednik IO HNV Lazo Vojnić Hajduk informirao je članove IO da je pristigao poziv za Tjedan Hrvata iz Crne Gore, koji se održava u Zagrebu ovog tjedna. Kao gosti ove manifestacije u Zagreb će ići predsjednik HNV Josip Ivanović, predsjednik IO HNV Lazo Vojnić Hajduk i dva člana Izvršnog odbora. Izvršni odbor je raspravljao o molbi Hrvatske čitaonice za logističku potporu u adaptaciji kuće Bele Gabrića, i donio zaključak da je ovakva djelatnost od značaja za hrvatsku zajednicu i daje svoju podršku ovom projektu. Također je raspravljano o problematici daljnjeg financiranja časopisa na hrvatskom jeziku »Klasje naših ravni«. Izvršni odbor smatra da je ovakav časopis potreban i da je od velikog značaja, stoga mu također daje načelnu podršku.

Jedna od važnih točaka na sastanku je bila pokretanje inicijative za osnivanje profesionalnih ustanova iz područja kulture: Hrvatsko kazalište, Hrvatsko dječje kazalište, Zavičajni muzej, Etno-muzej, Galerija, Arhiva i knjižnica. Prema riječima predsjednika IO HNV Laze Vojnić Hajduka »ocjenjeno je da motiv postoji i zreli su uvjeti, jer je stvorena zakonska osnova da se to i sprovede«.

(H.R.)

Dilema koja u biti ne postoji

»Postavlja se u javnosti u posljednje vrijeme neprestana dilema koja u biti ne postoji, a to je da se brkaju ingerencije političkih stranaka i nacionalnih vijeća. Prema postojećem Zakonu, nacionalna vijeća su predstavnička tijela nacionalnih manjina kojima je dana određena ingerencija oko zaštite i očuvanja nacionalnog identiteta preko obrazovanja i informiranja na materinjem jeziku, te očuvanja i razvika vlastitog jezika i kulture«, kaže Lazo Vojnić Hajduk.

»Nacionalne političke stranke, s druge strane, moraju djelovati u političkoj sferi i

na tom polju stvarati preduvjete ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina. Zna se, uostalom, što je osnovna logika političkih stranaka. To je borba za vlast, odnosno za participaciju u vlasti na svim razinama. S takvog stajališta je možda apsurdno govoriti u terminima borbe za vlast unutar Hrvatskog nacionalnog vijeća. Ako se ova distinkcija ne uoči i ne prihvati od onih koji obnašaju važne funkcije unutar hrvatske zajednice, dolazi do značajne blokade bilo kakvog političkog ustrojstva unutar hrvatske zajednice na ovim prostorima.«

Kompa na »Tise«

Fotografija je snimljena šezdeset godina na kanalu Dunav-Tisa-Dunav koji se nalazi na severo-istoku Sente udaljit od mesta oko 6 km. Radi se o dilu kanala DTD čije je kopanje počelo 1957. godine nakon desetogodišnjeg planiranja i pripreme. Ovaj dil kanala je prokopana Mostonga koja je bila mala plavna voda, pa je dobar dil atara bijo močvaran.

dogledno vrime stigla je nova kompa na motorni pogon.

Na slike vidimo da su pešaci istovariti na staparcku stranu, a tu je i nepoznato dite što se kupu u »Tise«. Sonćani su najčešće kanal DTD zvali »Tisa«, mada je i ime »Dunav-Tisa« bilo često u divanu. Šumica priko kanala sakriva Lojnov salaš, a prija švapcki. Oni su ga do-

bili na dar od države jel je matere **Janje** i ocu **Joze** poginijo sin **Iva** na Batin-ske bitke o čemu svidoči i danas spomen ploča na zgrade M.Z. Sonta. Posli rata dalo jim se da izboru di će stojat, u kuće u selu jel na salašu. Izabrali su ovaj salaš sa lipom površinom zemlje, jel su već navikli na salašarcki život u Šibovcu. Tu su živili dobro sa radom u znoju. Držali su konje, krave, svinje i živinu svake vrste, pa su njeve guske i patke tražite na pijaca jel su bile najveće i najbilibje zbog poljckce rane i blizine vode.

Sliku je sačuvala **Ankica Mihaljev Šašina** (r. 1964. g.) koje je Tuna Lojn bijo ujak. Ona je cilo ditinjctvo provela kod bake i dide na salašu. Kad je počela u škulu, često su išli pišice sve

nuz kanal do doroslovačke željezničke stanice. Otuda je išla vozom do Sonta. Kadgoda je išla sa njevom konjskom zapregom poljckim putim, jel su kaki ljudi išli za Sontu, pa su je poneli. Puno put je išla i sama pišice oko 6 km do Sonta.

Ruža Silađev

Priko Mostonge Sonćani su imali dosta zemlje u staparckomu ataru. Bilo je mučno prilaziti konjskima zapregama ne baš cigurnu ćupriju koja je bila takoreći sklepana sa ništa malo tvrdoga matrijala sa obadve strane rečice i prikrita ručno otesanima deblima. Osobno se sićam idući sa ocim ko mala curica priko njoje da smo se skidali sa bicigle i išli priko njoje pišice jel su gume upadale međ debla, a i voda se vidila skroz.

Čim je puštana voda, nakon prokopavanja DTD, oma su Sonćani dobili ovu kompu. Vidi se da je stara, izdrndana al je bila veliko olakšanje za putnike, a najviše za paore što su imali zemlju priko. Na slike vidimo odraslu osobu **Antuna Dekan Lojnovoga**. On je rukovodijo kompom. Zaminjijo je oca **Jozu**, prvoga kormilara na iste kompe kad je ošo u penziju. Plovilo se pokretalo na užad. Stojalo je na strane kanala na koju je Tuna Lojn pribacio putnike. Ako je tribalo dojt na suprotnu stranu ljudi bi fićnili i Tuna je pokrenijo kompu. Nakon ove kompe kroz

Arhivski zapisi bilježe

Prije izgradnje kanala DTD vodostanje u Vojvodini je bilo katastrofalno. Prokopavanje kanala DTD je bio jedan od najvećih građevinskih poduhvata (na inicijativu ing. **Nikole Mirkova**, 1947. godine) u Europi. Kopanjem kanala DTD (započetim 1957. g. a završenim 1977. g. izgradnjom brane na rijeci Tisi) je riješeno odvodnjavanje, navodnjavanje, obrana od poplava, snabdijevanje industrije vodom, prihvata upotrijebljenih voda, plovidba, ribarstvo i turizam.

Knjižničari-superjunaci u Nacionalnom kvizu

Započeo kviz za poticanje čitanja

Kod popunjavanja kviza potrebno je u padajućem meniju odabrati mjesto i školu koju pohađate.

Samo točno popunjeni upitnici sudjeluju u izvlačenju nagrada.

U Hrvatskom centru za dječju knjigu u Zagrebu krajem listopada bit će izvučena imena dva učenika koji će biti nagrađeni trodnevnim putovanjem u Zagreb na završnu svečanost i javno izvlačenje nagrada koje će biti upriličeno 14. 11. 2025. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

Za ostale sudionike Gradska knjižnica Subotica osigurat će i 15 utješnih nagrada.

Čitajte, uživajte u odličnim knjigama i sretno!

B. I.

U rujnu, s novom školskom godinu počinju i nove sezone kvizova za poticanje čitanja. Prvi je Nacionalni kviz za poticanje čitanja koji organiziraju Knjižnice grada Zagreba – Hrvatski centar za dječju knjigu, Središnji odjel za djecu i mlade i Središnji odjel mediateke Gradske knjižnice. Kviz se provodi i u Subotici i okolici – Tavankutu i Đurđinu, za djecu viših odjela osnovnih škola koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku posredstvom Gradske knjižnice Subotica. Organizira se u sklopu manifestacije *Mjesec hrvatske knjige* koji je ove godine posvećen knjižničarima, stvarateljima okruženja u kojem znanje raste, kultura se stvara i umnaža, a različitosti nalaze prostor za uvažavajući dijalog i toleranciju. Prilika je to da se istakne često manje primjetna, a izuzetno važna uloga knjižničara u društvu, uz slogan »Odabrali knjižničari«. Nacionalni kviz za poticanje čitanja, kao jedan od središnjih programa manifestacije, nosi naziv »Knjižničari-superjunaci«.

Kao i prošle godine, za rješavanje online kviza koji se nalazi na <https://www.mhk.hr/kviz/> potrebno je pročitati tri knjige:

1. **Iva Dužić:** *Bodljikava knjiga*
2. **Josip Sršen, Sebastijan Čamagajevac:** *Divlji lektor*
3. **Melita Rundek:** *Psimu ulaz zabranjen*

kao i poslužiti se određenim online izvorima.

Važne obavijesti:
Rok za rješavanje online upitnika je 24. listopada 2025. godine.

Kad se čita

Pa i kad se knjiga čita,
o livadi kad se mašta,
oko srca, oko duše,
u mislima raste svašta.

Zeleni se grmlje, trava,
tople zrake zemlju griju,
ptice zrakom ljubav nose,
radosno se lati smiju.

Knjiga tad je ko ravnica,
novi pogled, nova strana,
kao šuma razlistana,
ko rascvale vočke grana.

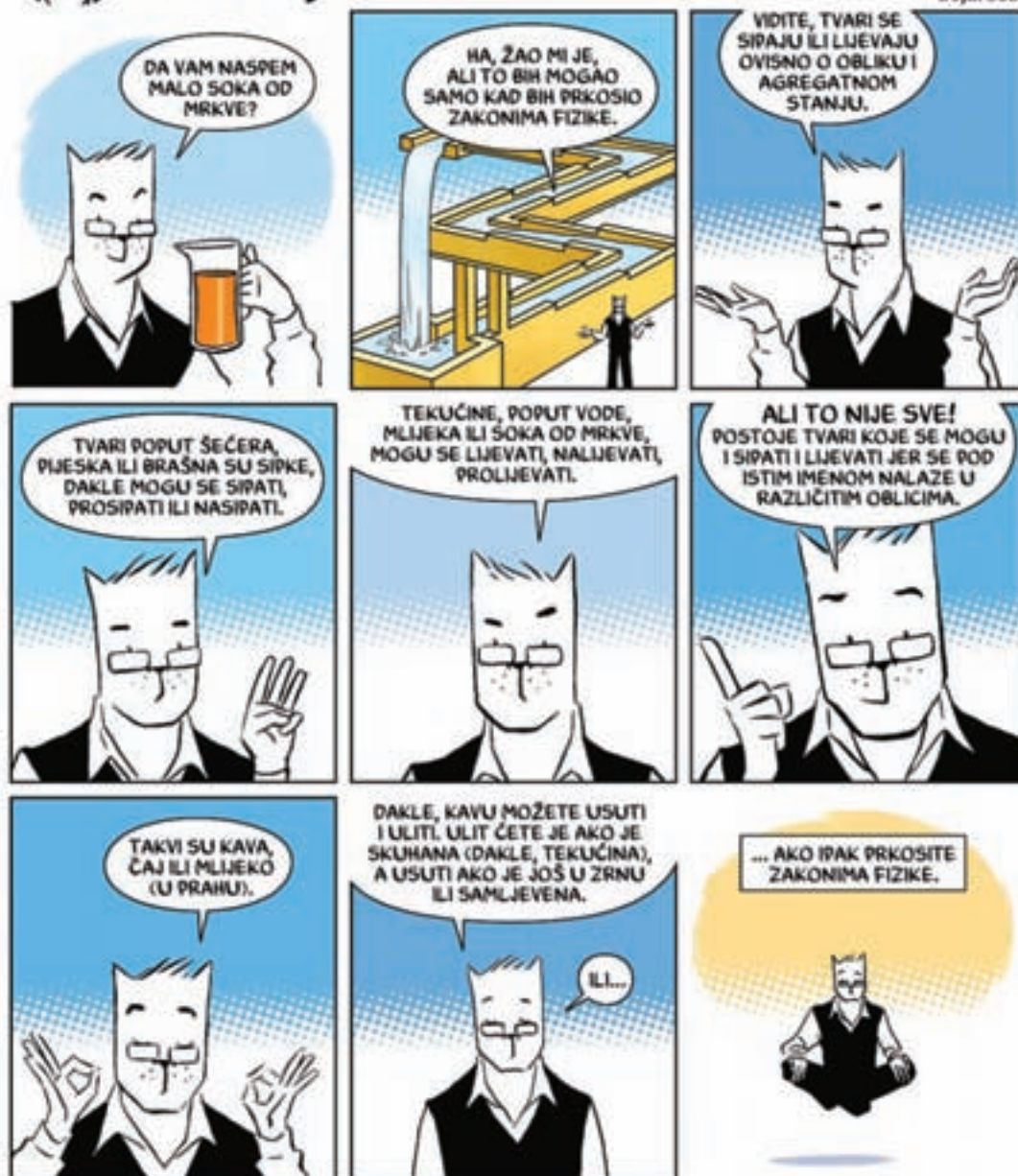
Ljerka Varga

Divlji lektor

piše, crta i lektorira:
Josip Sršen
boja: Seb

Dok čitate ponuđene naslove, uživajte i u odličnom jezičnom savjetniku *Divlji lektor* u obliku stripa. Osim što je zabavan, jako je i koristan. Možda riješite neke jezične nedoumice.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35 m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici.
Kontakt telefon: 061/6767041.

Europska noć istraživača u Subotici

Subotica će i ove godine biti dio velike europske mreže znanja i radoznalosti. Naime, danas (petak, 26. rujna) u njoj se održava 16. Europska noć istraživača, manifestacija koja na jedinstven način povezuje znanost i publiku svih generacija. Pod sloganom »U toku s naukom«, program će istovremeno biti realiziran u 16 gradova diljem Srbije, a Subotičani će imati priliku istražiti svijet znanosti na dvije lokacije.

Od 16 do 22 sata vrata će biti otvorena u Visokoj tehničkoj školi strukovnih studija u Subotici (Ulica Marka Oreškovića 16), dok će Tinker Labs (Blaška Rajića 26) posjetitelje dočekivati od 17 sati. Kao uvod u manifestaciju, već od 14 sati, u prostorijama Visoke tehničke škole bit će održana predavanja i posebne sekcije u okviru međunarodne konferencije SISY 2025, koje su otvorene i za širu javnost.

Posjetitelje očekuju predavanja i prezentacije istraživača, projekti i demonstracije iz područja umjetne inteligencije, robotike, informatike i inženjerstva, kao i radionice i eksperimenti za djecu, mlade i znatiželjne umove svih uzrasta. Znanost će se približiti publici i kroz kvizove i igre, dok će posebna postavka prikazati razvoj komunikacijskih tehnologija – od pisanih strojeva do modernih telekomunikacija i audio-vizualnih uređaja.

Ovogodišnja manifestacija dio je europskog projekta TRAILS – Train Responsible AI Learning Society, čiji je cilj podizanje svijesti o značaju odgovornog učenja i primjene umjetne inteligencije u društvu. Fokus programa stavljen je na razumijevanje novih AI alata, kao i na promišljanje o njihovom širem društvenom utjecaju.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 30. 9. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Upakirana sedmica

Preko brda, preko rijeka, planina, pa sve do mora

U pričama u kojima se Slovenija spominje kao destinacija, ja sam među onima koji su ponosni što su je posjećivali. I uvijek kada planiramo putovanja, ja iz tih razloga izostavim Sloveniju jer postoji jako puno destinacija koje nisam obišla. Prije koji dan moj čovjek izjavi da bi išao u Sloveniju i ja zastanem. Pa ja sam od Slovenije vidjela samo Ljubljanu, Bled i mrvicu Bohinja.

Slovenija je za mene jedna bombonica od zemlje koja krije nevjerojatnu raznolikost na prostoru koji se može prijeći za nekoliko sati vožnje. Za naš plan od sedam dana ideja je da povežemo more i planine, gradske trgo-ve i skrivena sela, jezera i rijeke.

Uvijek mi treba malo mora, pa zamišljam da putovanje počinje uz šum mora i venecijansku arhitekturu. Piran je grad koji na prvi pogled osvaja svojim Tartinijevim trgov i kulom s koje se vidi more i krovovi skupljeni jedan uz drugi. Ulice su uske i vijugave, kao da te stalno vraćaju k moru. Dvije noći tamo znače da bismo imali jedan cijeli dan za obilazak Sečoveljskih solina, mjesta gdje se stoljećima sakupljala sol, danas i prirodnog rezervata, i da navečer šetamo rivom bez žurbe. Doduše, još nisam

tražila smještaj i nadam se da neće biti problem rezervirati na dvije noći, a negdje čak i na jednu. To zna biti nezgodna i svakako skuplja opcija.

Od mora se put diže prema unutrašnjosti i pejzaž se mijenja u vinograde i kamene kuće. Vipavska dolina poznata je po vjetrovima i vinima, ali mene privlači i spokoj tih sela. U Štanjelu, gradiću na brdu, vrijeme kao da je stalo, kamene kuće, uske ulice i Ferrarijev vrt, mali park na litici s pogledom na dolinu. To je mjesto gdje bih voljela prespavati, da se ujutro probudim u tišini brda. Nedaleko su i Škocjanske jame, podzemni kanjon kroz koji teče rijeka, toliko ogroman da ostavlja bez riječi. Dakle, već do sada sam pobrojala tri destinacije kojima se nikada ni približila nisam.

Ljubljana bi dobila kratko zadržavanje. Grad koji ima dušu, ali ne zahtijeva maratonski obilazak. Njezine pastelne fasade, mostovi i riječni kafići dovoljni su za nekoliko sati lutanja. Ako ostane snage, voljela bih da skrenemo do Velike planine. Pastirske kolibe na visoravni, travnjaci i pogledi na Alpe čine mi se kao pravi kontrast nakon gradske šetnje.

Središnji dio putovanja bio bi rezerviran za Bohinj. To jezero nema gužvu kao Bled, a priroda mu je jednako moćna. Tamo bismo mogli ostati dvije noći: jedan dan za šetnje oko jezera i uspon do slapa Savica, a drugi za izlet do Bleda. Bled je, istina, razglednica Slovenije, jer taj otočić s crkvom usred jezera ima svoj šarm.

Naredna stanica je Kranjska Gora, planinsko selo u srcu Julijskih Alpa. Mjesto izgleda kao da je nacrtano, kuće s drvenim balkonima, cvjetovi na prozorima i visoke planine koje ga okružuju. Tamo planiramo jednu noć, da ujutro obiđemo rezervat Zelenci, gdje izvor Save Dolinke stvara jezero nestvarne tirkizne boje. A vožnja preko Vršičkog prijevoja, sa svojim serpentinama i pogledima, bila bi vrhunac dana.

Za kraj, dolina Soče. Rijeka je toliko bistra i smaragdna da izgleda kao da svijetli iznutra. Planiramo obilazak Kobarida, možda i muzeja posvećenog Prvom svjetskom ratu, ali najviše me privlače prirodna čuda, slap Kozjak, skriveni vodopad u stijeni, i Tolminska korita, gdje voda stoljećima oblikuje kamene zidove. Ako budemo imali još jednu noć viška, voljela bih da je provedemo baš tamo, uz šum rijeke.

Tako zamišljam naš slovenski tjedan: dva dana uz more, dva dana pored jezera, jedno noćenje u planini i završni izlet uz rijeku. Plan koji ne forsira previše, ali u kojem svako mjesto dobiva prostor da se otkrije u svom ritmu.

Razglednice se podrazumijevaju.

Gorana Koporan

Zagrepčani slavili u Splitu

Dinamo pokazao premoć

Prvi od četiri velika hrvatska derbija u sezoni 2025.-26., odigran u subotu popodne na Poljudu, pripao je suvereno gostujućoj momčadi *Dinama* (2:0). Golovi **Hohxe** i **Bakrara** odlučili su pobjednika i jasno potvrdili nogometnu premoć izabranika trenera **Kovačevića**. Dva gola u mreži vratara sve nesigurnijeg **Ivušića** na drugoj strani potvrdili su rezultatsku krizu u kojoj se *bili* već duže vremena nalaze.

Pobjeda kao potvrda

Slično *Hajduku*, i momčad *Dinama* je u proteklom tjednima prolazila kroz svojevrsnu krizu rezultata (gostujući remi protiv *Varaždina* i domaći poraz od *Gorice*), ali je derbi donio sve ono što jedan trener i klupska uprava mogu poželjeti: veliku gostujuću pobjedu protiv izravnog rivala u borbi za naslov, tri boda za učvršćivanje vodeće pozicije na tablici i, možda i najvažnije, osjećaj pozitivne euforije u susret internacionalnom startu u Ligi Europe protiv *Fenerbahçea*. A kada se sve poklopi, kako je to bilo u prošlu subotu u Splitu, onda ova pobjeda znači i svojevrsnu potvrdu kako je momčad uspješno prebrodila krizu i spremna je za nove natjecateljske izazove na tri fronte. Igrački potencijal s kojim trener Kovačević raspolaže je zbilja, za hrvatske uvjete, fascinantno i već se na njemu vidi potpis novog predsjednika **Bobana**, najzaslužnijeg za opsežnu rekonstrukciju svlačionice i njezino osnaživanje velikim, zvučnim pojačanjima u vidu **Belje** i **Bennacera**. Uz, naravno, dovođenje ponajboljih nogometaša iz nekoliko hrvatskih klubova (**Valinčić**, **Lisica**, **Mudražija**, **Goda**) i strateško popunjavanje svih pozicija s legionarima iz Španjolske (**Dominguez**, **Vilar**), Škotske (**McKenna**), Švedske (**Perez Vinlof**), Alžira (**Bakrar**, **Bennacer**), Portugala (**Varela**) i Slovenije (**Zajc**). Prvo mjesto na tablici s tri boda prednosti, dobra partija cijele momčadi na Poljudu predstavljaju odličnu uvertiru pred izlazak na međunarodnu frontu.

Poraz kao alarm

Nisu imali za čime tugovati navijači *Hajduka* nakon subotnjeg susreta protiv *Dinama* u kojemu su njihovi ljubimci bili potučeni u svim segmentima igre. *Bili* su djelovali apsolutno nemoćno protiv razigranih *modrih*, a sam podatak kako njihov najbolji nogometaš **Livaja** nije imao niti jedan uspješan dribling i potencijalnu gol prigodu govori više od svega. Niti jedan ozbiljniji udarac upućen prema голу **Ne-**

vistića, bezidejna igra na sredini terena i dva kiksa cijele obrane koja su rezultirala primljenim pogocima sa solidne metarske distance. Alarm se oglasio na Poljudu i za sada već jako odzvanja u ušima svih pristalica ovoga kluba. Rano ispadanje iz Europe i nastavak crnog negativnog neuspješnog niza (15 godina), na trenutak su bili zabašureni startnim pobjedama protiv realno slabijih momčadi iz 1. HNL, ali je već duel protiv *Rijeke* počeo otvarati oči, da bi ih porazi protiv *Varaždina* i, sada, kontra *Dinama*, u potpunosti ostavili širom otvorenim i zastrašenim. Iako trener **Garcia** tvrdi kako situacija nije toliko ozbiljna... Je li tako, pokazat će već nadolazeći ogled u nedjelju kada na Poljud stiže zahuktala trećeplasirana *Lokomotiva*.

D. P.

TENIS

Čilić jedini u TOP 100

Na najnovijoj ATP ranking ljestvici veteran **Marin Čilić** zauzima 59. mjesto i jedini je hrvatski tenisač među TOP 100. Slijede **Borna Ćorić** na 108. poziciji i **Dino Prižmić** na 121. mjestu.

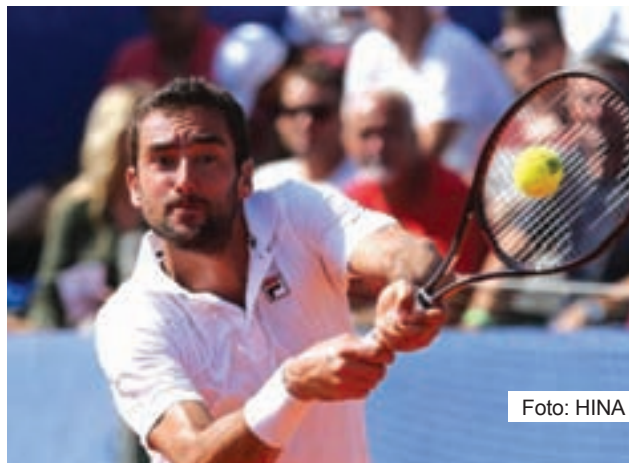

Foto: HINA

ATLETIKA

Hrvatska bez medalje

Podbačajem **Sandre Elkasević** u bacanju kladiva (5. mjesto) hrvatska atletika je ostala bez odličja na nedavno završenom Svjetskom prvenstvu u atletici održanom u Tokiju (Japan). Još manje je postigla

nekadašnja olimpijska šampionka **Sara Kolak** koja se nije uspjela niti plasirati u finale bacanja koplja.

KOŠARKA

Spartak OS poražen u prijateljskom susretu

Viceprvak Srbije momčad *Spartak Office Shoes* odigrao je u subotu pripremni prijateljski susret protiv momčadi *Szolnoka*. Subotičani su poraženi (69:73), ali je domaća publika imala priliku vidjeti veliko pojačanje u redovima *golubova* **Oliviera Hanlana**, nekadašnjeg igrača CSKA i *Turk Telekom*, koji je postigao 20 pogotka i bio jedan od najboljih na parketu.

Foto: KK Spartak Office shoes

POGLED S TRIBINA

Mirko Alilović

Prije dva tjedna rukometni veteran i negdašnji vratar hrvatske reprezentacije **Mirko Alilović** (40), nastupom za *Wisła Plock* protiv svog donedavnog kluba *Szegeda*, oborio je rekord koji, vjerujemo, nikada neće biti nadmašen. Naime, neuništivi Mirko je započeo svoju 23. sezonu u Ligi prvaka, prestigao još jednu legendu **Nikolu Karabatića** (22 sezone) i sada je samostalni apsolutni rekorder. I kako stvari stoje, niti ne pomišlja na kraj aktivnog igranja. Njemu i njegovom rekordu u čast evo i mali podsjetnik na jednu blistavu sportsku karijeru. Par dana nakon obaranja nevjerojatnog rekorda Alilović je napunio 40 godina (15. rujna 1985.) i, kako se kaže, zakoračio u peto desetljeće, a tijekom velike i uspješne karijere nastupao je za sljedeće momčadi: *Izviđač* (2000.-2005.), *Ade-mar Leon* (2005.-2010.), *Celje* (2010.-2011.), *Veszprém* (2011.-2018.), *Szeged* (2018.-2023.) i trenutačno *Wisła*

Plock (2023.-). Tijekom reprezentativne karijere isprva je branio za BiH (4 susreta), da bi od 2008. godine počeo braniti za Hrvatsku (164 susreta) u čijoj majici je osvojio brončanu olimpijsku medalju (London 2012.), srebro i bronzicu na SP (Hrvatska 2009. i Španjolska 2013.), te po dva srebra (Norveška 2008. i Austrija 2010.) i dvije bronce (Srbija 2012. i Poljska 2016.).

Umotvorine

- * Laž se brani riječima, istina vremenom.
- * Pravda gmiže, ali stiže.
- * Čovjek je kao drvo; kad pada, svi bježe.

Vicevi, šale...

Odem kod liječnika po recept za bromazepam od 1,5 mg.

On mi napiše od 5 mg i kaže:

– Znam sve, pratim ti objave!

Ona:

– Ti me ne razumiješ!

On:

– Kako to misliš?

Aforizmi

- * Nepravda traje onoliko dugo koliko traje šutnja onih kojima je nanijeta.
- * Bitku dobija onaj koji je čvrsto odlučio dobiti je.
- * Ljudi nikako da zapamte da nitko nije postao veći time što je ponizio nekog drugog.

Vremeplov – iz naše arhive

Likovna kolonija u župi
Presvetog Trojstva u Somboru, 2015.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Bik i spuž

Na paši bio jedan zdravo rogati bik. Rogovi su u njega veliki da i je lipo pogledat, al nije lipo doć u njevu blizinu, jel je bik bio opasan. Poćo je napadat drugu marvu i dan za danom pravi štetu. Kad su govedari vidili da se bik baš namrsio na kavgu, oni jednog dana skrešu te njegove lipe, a opasne rogove.

– Momče, – doćeko je njega sad jedan vo – sad ti nije ostalo drugo neg da repom šibaš muve el glavom da natrčiš na zid.

Bik zakrvavio očima i samo bembuće, al više ne tiska ni na koga. Snaga je u njega i sad, al u druge marve su rogovi, makar i manji neg što su bili njegovi. Ne napada više nikog, al kojem govećetu je izadro meso, ti mu se sad svi rugaju.

Ukraj pašnjaka bili niki stari zidovi, a među njima šipražje. Tu je bilo puno spužova. Jednu kravu, koju je bik rovašio po butu, njezin gazda jedared vezo u to šipražje i otud je znala da tamo ima sila spužova. Rugaće se i ona biku i kaže mu:

– Lip si momak! Evo, tu iza zida ima niki stvorova što sa svojom kućom zajedno nisu veći neg tvoje jedno oko, a rogatiji su neg ti. Samo da se koji pokaže i da vidiš te rogove. To nisu momci u glavi kusavi ko ti.

Bik od srdžbe bembuće da grlo dere, a nogama izorava ledinu. S onu stranu zida spužovi su čuli taj razgovor. Ni ne haju na to, al jedan, koji je med njima bio najrogatiji, načulio uši. Najedared se njemu dopalo da se pokaziva s rogovima.

– Baš ću otrčat gori na zid da vidim tog kusavog momka i da mu i ja malo naprkosim – kaže on drugim spužovima šta mu je došlo u glavu.

– Ajde, uš jedna naduta! – karaće ga jedan matori. – Di ćeš se ti uparit s takom silom koja te mož smrvit s jednim noktom.

– Al ja ću baš časkom otrčat na zid, nek me vidi.

I nije se on dao opametit već domilio do zida i krenio gori. Kad je krenio, sunce se jedva pokazivalo, a kad je stigo na zid, ono prošlo već i podne. Al se on nije ni izduvo od žurbe već oma počo istežat rogove. Ona krava ko da ga je čekala, oma ga je opazila i povikala biku:

– No, kusavi, eno gledaj šta su rogovi!

Ni spužu nije tribalo drugo. Kad je čuo kako ga krava fali, na-duo se i sav raste u rogove. Al ni biku nije tribalo drugo.

– Nek sam i brez rogova, al ovaka napast mi još neće prkosit. Ta i zid pod njim ću uništiti! – zabembuko je i pravac čelom na zid.

Kako se slatko bucni sa zidom, tako je pod njim i kleko da ne ustane više nikad. Al ako je zid probio biku čelo, bome je i bik zatreso zidom bar toliko da je spuž odletio s njega ko iz fračke.

Ugruvo se tako da je mogo zafaljivat sudbini što nema ni noge ni ruke, jel bi i sad imo sve slomljene.

– No, sinko, oćeš se ti vrkočit tamo di ti nije prilika? – karaće njeg sad opet onaj matori spuž.

– Ta što sam se vrkoćio, to bi još i bilo kojikako, al koji vrag me je tiro da tako trčim? – rogati momak stenje.

Imo je i pravo. Šta bi mu drugo i moglo bit žao, osim tog što se toliko natrćo – od jutra do podne čak odozdol pa na zid.

Pričala Joca Šević Cvancik

Hrvatske narodne pripovijetke: bunjevačke, 1953.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Kva, kva...

Ko će drugi krenit s divanem neg baka Janja: »Čeljadi te cine mi nikako ne izlazu iz glave. Ko j nje i izmislio? Na kraj krajeva otkal to da skoro sve mora imat cinu? Jel mi baš za skoro sve moramo it u dućan? A još kad na sva usta krenu divanit da triba jist zdravu ranu muka mi uvati«. Baka Marica će: »De Janjo neka it okolo, kaži šta s tila reć«. Baka Janja nastavlja: »Čeljadi, jel ni bolje jist ono što s otrani u zadnjem dvoru neg it u dućan? I što j najgorje svi znamo da ono što vašarimo i ni baš da odviše valja kako znu faljit. Glete, jideš svoje pa znaš šta jideš a I ne moraš onda gledat na cine. Dupla hasna«. Ko će drugi neg strina Evča: »Baka Janjo pa ništa niste novo rekli. To i vrapci znu. Al izračunato j da vala više ništa ne vridi otranjivat u dvoru. Ta nisam ja izračunala. Zato s tu dućani. Pa u nji još mož i izbirat«. »Otkale ti sade to došlo u glavu Janjo? Eto Evča j lipo rekla. Ne mož ni na njezino mlogo šta kazat«, baka Marica će. Baka Janja j namazana, neće krenit divanit a da ni cigurna šta divani: »Nekate se smijat al trefile su se dvi stvari. Sinoćke sam gledala ono sokoćalo od televizije a jutroske koda su se dogovorile, izvele patke pačiće. Četir patke izlegle pedest pačića. Žuti se dvor. Čuješ sam kva, kva kva«. Kroz smi ju prikida strina Evča: »Baka Janjo nekate nas tentat. Pa kake veze ima to sokoćalo s vašim patkama jel kako kažete s kva, kva«. »Evča, neg šta neg da ima. Na televizije se razdivanili od zdrave rane. Od pataka najviše divanili. Da ste čuli kako s nafaljili patke. Te pačje meso, pačja mast pa pačja jajca. Toj štagod. Ne znaš šta j likovitije. Komu se u dvoru čuje kva, kva... tom likovi po dvoru trču kako b rekla. Ta naši stari su vala znali šta otranjivat u dvoru. Glete mene kaka sam uvi godina. I sade nek kogod pita otkal. Od maloći se sićam da se čulo kva, kva u dvoru. Jilo se i kva, kva i ga, ga a i kukuriku, kokoda«. Baka Marica će: »I mene sinilo. Pa i ja gledala. Oma se sitila našeg zadnjeg dvora punog svega pa i pataka. Istinu divaniš Janjo. Divanili da su u patkama ti vitamini pa i spomenili nikake omege da ima. I šta j bolje čeljadi? Oš u dvoru slušat kva, kva neg napunit budjelar pa u dućan«. Strina Evča se ne da: »Ta to s pripovičke za malu dicu. Da j tako onda b doktori pripisivali vaše kva, kva a ni pilure«. Baka Manda ne da na baka Janju: »Evča ti sade oš kazat da j jeftenije otić vašarit jajce neg ga iz gnijzda uzet. Popiješ te pilurue od vitamine jel od te omege i ostaneš gladan al bome ako pojideš par jaja imaš duplu hasnu, em si hasniro vitamina i omegu em više nisi gladan«. Baka Tonka objašnjava: »Čeljadi, jest da j mene već sve jedno al zamislite da ne moraš kosit travu. Koli k se sićam patke očistu dvor ko niko. Pokljucu i poslidnju travku. A kako se sićam ne tražu mlogo. Daš im vode da se imu di brčkat. Jidu šta im daš i po cili dan kljucu travu po dvoru. Nisu izbirači. Jidu muve, ose, gljiste, puževe i šta sve ni. A patka izlegne i otrani ko malo ko«. Na kraj divana baka Janja nudi pačića. Isapim u sebe: »Posli svega što sam čo neb mario imat u zadnjem dvoru kva, kva, sam još ako majka da«.

U NEKOLIKO SLIKA

Vinkovačke jeseni

XV. Tavankutski festival voća
i autohtonih rukotvorina
27.09.2025. subota 10 sati

Etnosalaš „Balazžević“
ul. Nikole Tesle br. 16, Donji Tavankut

Program Festivala:

10 sati: postavka štandova,

11 sati: svečano otvaranje Festivala, revijalna izložba poljoprivrednih proizvoda i rukotvorina, kulturni program, degustacija i akcijska prodaja izložbenih proizvoda.

12 sati: ručak (posetioци će po povoljnim cenama moći uživati u ručku s tamburašima)

16 sati: zatvaranje Festivala.

POKROVITELJI

Ministarstvo kulture i sporta
Republike Hrvatske
Ministarstvo obrazovanja, znanosti
i sporta

Ministarstvo kulture i sporta
Republike Hrvatske

Ministarstvo kulture i sporta
Republike Hrvatske

godina festivala

28. 9. 2025 u 19 sati

sportska dvorana

tehničke škole „Ivan Sarić“

ulaznice u pretprodaji na telefon

063 80 87 836

cijena ulaznice: 400 rsd

Generalni pokrovitelj

festivala

OPĆINA KAPTOL

GASTROFEST 4.

27.9.2025.

župa u Maloj Bosni

16:00h Početak kuvanja

Program počinje u 18:30h

Cijena ulaznica 500 din

Broj za rezervaciju ulaznica +381 62 84 72 059
(Iva Molnar)

16+

organizator:

pokrovitelji:

medijski
pokrovitelj:

OSIGURAJTE VAŠ DOM i sve ono što ga čini domom

**MILENIJUM[®]
OSIGURANJE**

VRHUNE JE DA MISLIMO NA SIGURU

Osiguranje za vaš dom, stvari u njemu i članove domaćinstva

Vaš dom je više od prostora, u njemu je sve što vam najviše znači.
Zato je važno da se prema njemu odnosite odgovorno i osigurate ga.

Osiguranje domaćinstva – Siguran kvadrat Milenijum osiguranja je polisa koja podrazumeva osiguranje stana ili kuće, stvari u njima, kao i članova domaćinstva od posledica nepredviđenih okolnosti, kao što su:

- požar
- udar groma
- eksplozija
- oluja
- grad
- izlivanje vode
- provalna krađa
- razbojnička krađa
- lom stakala
- odgovornost prema trećim licima

025/ 51 50 350 | 024/ 555-867 | 011/ 715 23 00

 Milenijum osiguranje

 milenijum-osiguranje

 @milenijumosiguranje

 @milenijumosiguranje

 www.mos.rs

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

**Radio Marija Srbije
Radio Maria play**

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili

- 12 meseci sa **50% popusta**

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

POTPORA

1100 GODINA HRVATSKOGA KRALJEVSTVA (925. – 2025.)

TRAGOM
MILENIJSKE
PROSLAVE
U BAČKOJ
I SRIJEMU

SVEČANA PROSLAVA
u Srijemskoj biskupiji

27. rujna 2025.

Crkva sv. Jurja u Golubincima
Svečana sveta misa u 17 sati
Predvodi srijemski biskup
msgr. Fabijan Svalina

Izložba
Svečana akademija

